

G HIIUMAA

2026

Armastusega Hiiumaalt

TULETORNID

METSAKÜMBLUS

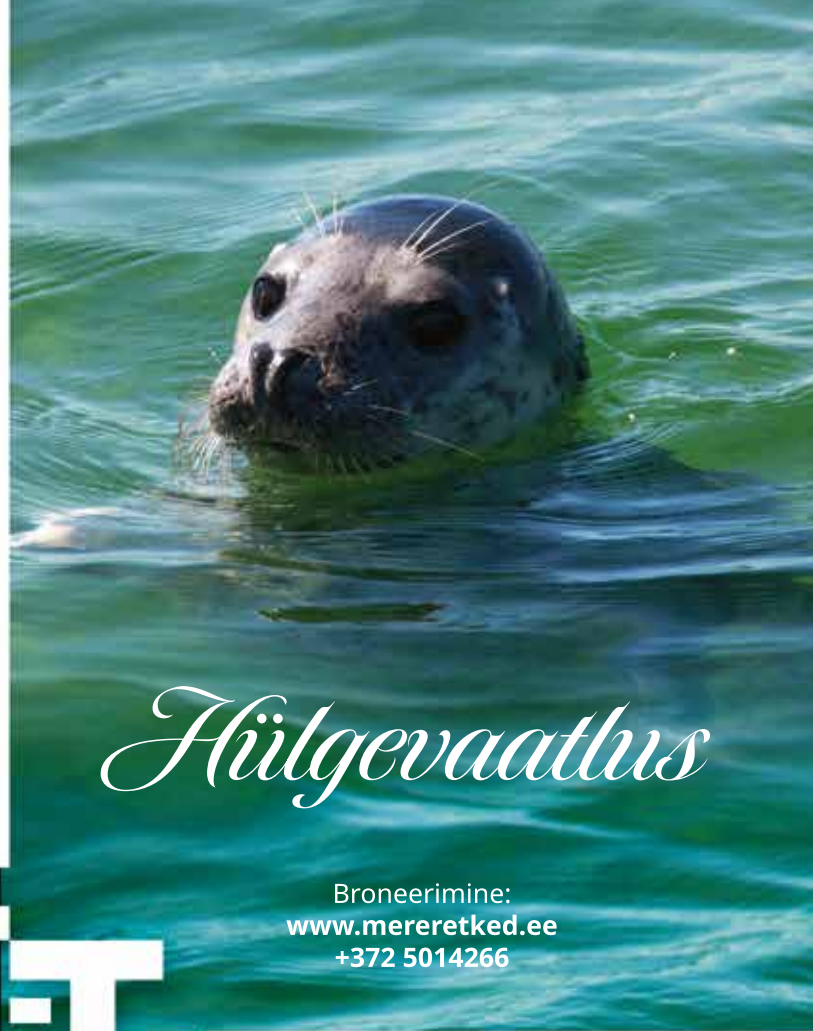
RETRIIDISAAR

AUGUGA KIVID

Mereretked

LAIDUDE KÜLASTUSED

Hülgevaathus

Broneerimine:
www.mereretked.ee
 +372 5014266

Paadi-, vesirataste ja sup-laudade rent

Lisainfo:
www.mereretked.ee

Tiit
 REISID

Bussirent ja reisikorraldus

Tiit-Reisid OÜ • Sadama 13, Kärkla
 tel: +372 463 2077 • +372 501 4266
hiiumaa@tiitreisid.ee
www.tiitreisid.ee

Hiiumaa sõbrad

Kas olete kunagi teadlikult mõelnud, mida teha, et teised teist hooliks, lugu peaks, oleks teie sõbrad? Ega siin Dale Carnegie ligi sada aastat tagasi antud lihtsatele klassikalistele soovitudele ju palju põhimõttelist lisada ei ole.

Need soovitud võiks väga üldistatult kokku võtta nii: ole positiivne, pinguta ennast, aga ole ikka sina ise oma parimal kujul ning paku teistele seda, mida nad soovivad näha ja kuulda.

Need üldpõhimõtted ei erine palju sellest, mida teha ühe paikkonna heaks, et näiteks ühel saarel oleks võimalikult palju sõpru, kes temast hoolivad.

Hiiumaa on mu meelest viimaste aastate parimaid näiteid, kuidas üks piirkond on oma potentsiaali tänu heale – mitte ülepaistatut, vaid tundlikule – turundusele ka tegelikult realiseerinud.

Hiiu saar on ikka selline, nagu ta oli – pole pidanud end turistide pärast muutma, ei saaremaastuma ega spaastuma. Aga selgelt on välja toodud Hiiumaa eelised – vaikus, puhkus, kultuursus.

Kui me aastate eest tegime esimest GO Hiiumaa numbrit, siis pani üks hiidlasest kultuuriinimene mind mõtlema, kui ta ei soovinud ajakirjale kaastööd teha. Ütles, et ta pole kindel, kas turism teeb Hiiumaale head.

Usun, et nüüd võime temaga koos kinnitada – Hiiumaa on tänu turismile palju häid sõpru juurde saanud.

TIIT PRUULI

GO REISIAJAKIRJA PEATOIMETAJA

Hiiumaa on mind kokku viinud eriliste inimestega. Eelkõige hiidlased ise, aga ka Hiiumaa sõbrad ja suvitajad, kolleegid Kanadast Lõuna-Koreani, kunsti-, kirjandus- ja muusikatähed ning lihtsalt toredad tüübid. Mõnega neist saab tutvust teha ka järgnevatel lehekülgedel. Neid kõiki ühendab, et nende jutustatud lood räägivad Hiiumaast armastusega.

Ütled – Hiiumaa, mõtled – meri. Tuul,ained, kajakad, laevad, sadamad, tuletornid. Tänavu tähistab Hiiumaa tuletornide aastat, mille niigi tihedale programmile lisab rahvusvahelist kaalu Euroopa tuletornide võrgustiku aastakoosolek Hiiumaal.

Esimese ja tänini töötava tuletorni rajamisest Kõpu poolsaarele saab peagi pool aastatuhandet ning üks ole Hiiumaa isegi üks omamoodi tuletorn. Väike rahvas keset karmi merd näitab teed, kuidas rasketes oludes nalja visates toime tulla. Et ka kehva ilmaga saab head tuju säilitada ja olemisest rõõmu tunda.

Molutamine ehk viljakas mittemidagitegemine on relatiivsusteooria rakendus hiidlase moodi – aja ja ruumi ühendamine kõige mõnusamal viisil.

Järjest enam suvehiidlasi ja niisama sõpru on avastanud, et siin on uskumatult tore aasta ringi. Et lisaks rahule ja vaiksusele inimtühes metsas ja rannas leiab Hiiumaalt ka talvel, sügisel ja kevadel nii romantikat kui ka rahvapärandit, on muusikat, teatrit, kunsti, sporti, sööki ja jooki.

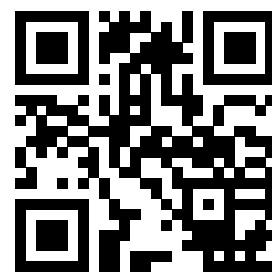
Kes tuleb, armub ka ise ning saab maha jäänud sõpradele-tuttavatele saata postkaardi või postituse „Armastusega Hiiumaalt!“.

KRISTEL PEIKEL

HIIUMAA TURISMIKLASTRI JUHT

Kindel koht,
kuhu tulla
hiiumaale.ee

#Kassari Puhkekeskus #Vetsi Talli Puhkeküla #Resto Lest & Lammas #Hiiu Õlle Koda

GO Hiiumaa 2026

Hiiumaa turismiklastri
ametlik väljaanne

Tegevtoimetaja: Stina Eilsen

Keeletoimetaja: Killu Mei

Kujundajad: Timo Tamm,
Roosi-Matilde Tamm

Kaart: Toivo Saue

Kaanefoto: Haavapuufoto

Reklaam: Hele Lahtvee

Trükk: Printall

Väljaandja: AS GoTravel,
Toompuiestee 37, 10149 Tallinn

Hiiumaa Arenduskeskus

HIIU LEHT

HIIUMAA
• Hingelt hiid •

Ära unusta molutada!

Fred Jüssi sünniaastapäeval, 29. jaanuaril, tähistatakse Hiiumaal molutamise päeva. Uurisime, kus on saarel see kõige parem molutamise ehk mitte midagi tegemise koht ja kuidas Hiiumaaga seotud inimesed molutamisse suhtuvad.

TEKST: STINA EILSEN

ANGELICA UDEKÜLL

PEAKOKK JA HIIUMAA
SAADIK

Kui üdini aus olla, siis minu jaoks Hiiumaa ongi just see kõige õigem molutamise koht, kus ajal on teistsugune mõõde, see justkui vähendab tuure alates hetkest, kui sõidad praamile, aparell tõuseb ja laevanina võtab suuna Heltermaa poole.

Olen kindel, et igal Hiiumaaga seotud inimesel on saarel oma lemmikpaik, kus rahu ja vaikust nautida, minu jaoks on selleks Kõpu poolsaar ja Mardihansu lahesopi äärne ala, kus taevas ja meri sulanduvad horisondil üheks ja kus enamasti ei kohta ühtki hingelist peale lindude või punahirvde. See on minu patareide laadimise koht, kuhu satun aeg-ajalt jalutama isegi oma unenägudes.

Muide, kas olete kuulnud, kuidas hiidlased kirjeldavad hetki, kui tundub, et aeg surub tagant? Äi niikuinii ei jõua...

INDREK IBRUS

MEEDIAUURIJA JA
SUVEHIIDLANE

Laiemas plaanis on kogu Hiiumaa molutamiseks üks väga sobiv koht. Kuid möödunud suve lõpus avastasin, et Ristna rannas, päikeseloojangu aegu, on väga mõnus mõne sealse liivaluute vahel molutada.

MAIT VAIK

KIRJANIK JA MUUSIK

Kõige parem koht Hiiumaal molutamiseks on ikka enda koduhoov, kus midagi tegema ei pea. Hiidlane on laisk nagu muda, erinevalt naabersaare elanikust, kes toimetab, tegutseb ja müüb – igale külalisele on vaja kõik pähe määrida alates puulusikast ja lõpetades koduõllega, lõotsa kõrvale tõmmata. Hiidlaselt läheb küsib turist, et kas sul on mõni kartul müüa, hiidlane vastab, et tal ei ole midagi müüa, aga peenar on kõrval, mine võta ise. Raha ei taha. Hiidlane tunneb mõnu ja ootab rahulikult. Teadmine, et mitte midagi tehes ei tee ka midagi halba, annab kindluse, et pärast surma ootab teda veel parem paik.

RAIMOND KALJULAID

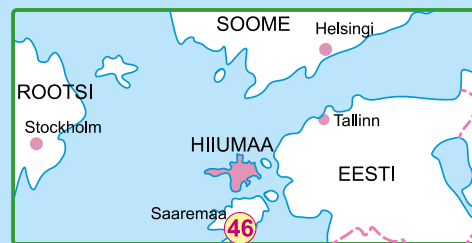
SUVEHIIDLANE

Tunnistan, et ei ole suurem asi molutaja ega oska niisama olla. Aga kui peaksin Hiiumaa külastajale nõu andma, siis soovitaksin autoga tulles võtta kaasa ka jalgrattad. Auto võib jätta näiteks Kõpu suvepoe juurde, sealt sõita edasi rattaga Kõpu tuletorni juurde, siis võtta kas suuremaid või väiksemaid teid mööda suund Ristna tuletornile ning põigata läbi restoranist Kalana ÄÄR ning tulla siis Kaleste ja Kõpu küla kaudu tagasi, näiteks mööda eelmisel suvel avatud rattamatkarada. Mina ise sõidan sealkandis rattaga väga sageli ja kuskil Eestis pole ilusamaid kohti, kui on Kõpu poolsaare metsad ja rannad.

Vaatamisväärsused kaardil

1 Pühalepa kirik; Põhilise Leppe kivid	19 Kalana sadam
2 Suuremõisa loss ja park	20 Hüti klaasikoja asukoht
3 Kallaste pank	21 Vanajõe org
4 Suursadama ait	22 Mänspe kirik/kabel
5 Kukka kivi	23 Sõru sadam; muuseum; Merekeskus
6 Soera talumuuseum; Soera kivimimaja	24 Emmaste kirik
7 Kärkla meteoriidikraatri mudelväljak	25 Harju tuulik
8 Helmerseni kiviakula	26 Kuriste kirik
9 Tubala vai; rändrahn	27 Hiiumaa muuseumi R.Tobiase majamuuseum
10 Hiiumaa muuseumi Pikk maja	28 Elamuskeskus Tuuletorn; Käina kiriku varemed
11 Ristimägi	29 Orjaku linnuvaatlustorn, loodusrada
12 Hiiumaa muuseumi Mihkli talumuuseum	30 Orjaku sadam, infopunkt, Külamaja
13 Hiiumaa Militaarmuuseum	31 Sääretip
14 Tahkuna tule torn	32 Hiiumaa muuseumi
15 Reigi kirik; pastoraat	Kassari muuseumimaja
16 Viskoosa vabrikuhooned;	33 Kassari kabel
Kõrgessaare mõisapark	34 Vaemla villavabrik
17 Kõpu tule torn	
18 Ristna tule torn	

✚ majutuskoht	✚ haigla, esmaabi	▲ mälestusmärk	▲ ajalooline paik
🍽️ restoran, kohvik, baar	🏪 apteek	▲ muu huviväärsus	🏠 arteesiakaev
⚓ sadam	🏠 tankla	🏠 ujumiskoht	🏠 karavanikohad
🏰 tule torn, majakas	🏠 muuseum	🏠 veesport	🏠 pank, ATM
✚ kirik	🏠 kool	🏠 ratsutamine	🏠 mänguväljak
⚓ paadi- või jahisadam	🏠 raamatukogu	🏠 kauplus	🏠 discgolfi rada
🚔 politsei	🏠 postkontor	🏠 autoremont	— osavalla piir
	🏠 bussipeatus	🏠 autopessula	— osavalla valitsus

1	Briis suve-resto ja baar	45
2	Car Rent Hiiumaa	42
3	Dagen Haus külalistemaja	62
4	Elamuskeskus Tuuletorn, kohvik Ruudi ...	41
5	Endli merematkad	42
6	Esiküla suvekohvik	56
7	Festival Sõru Jazz	40
8	Halulaev - merereisid Hiiumaa vetes	39
9	Hiiu Villa villavabrik ja pood	37
10	Hiiumaa Ametikooli hostel	53
11	Hiiumaa Kirjandusfestival	37
12	Hiiumaa Käsitööselt, käsitööpood	49
13	Hiiumaa Kõök ja Pagar	53
14	Hiiumaa Pruulikoda ja restoran	27
15	Hiiumaa Terviserajad	23
16	Hiiumaa Spordikeskus	23
	Hiiumaa Tarbijate Ühistu / Coop	
17	Emmaste kauplus	53
18	Hiiu Konsum / Hiiumaa Kaubamaja	53
19	Käina Konsum / Ehituskeskus	53
20	Kõrgessaare kauplus	53
21	Nurste kauplus	53
22	Suuremõisa kauplus	53
23	Tormi kauplus	53
24	Kõpu suvepood	53
25	Hotell Liilia	4
26	Hotell Lõokese	4
27	Kalana Puhkeküla	55
28	KartDagö Käina kardirada	40
29	Kassari Puhkekeskus, Kassari Apartement, Hiiu Õlle Koda, resto Lest ja Lammas ...	4
30	Kassari Ratsamatkad	50
31	Kassariotsa Puhkemaja	4
32	Klaasipank	50
33	Kärda Jahtklubi Resto	53
34	Lavendlitalu	25
35	Maasika villa	55
36	Nuudi Hobitalu	56
37	Nuutri puhkemajad	62
38	Palade Loodushariduskeskus	23
39	Pauka puhkemaja	42
40	Posti hostel	62
41	Pärimusmuusikafestival Hiiu Folk	16
42	Pühalepa muusikafestival	16
43	Rannapaargu Hotell	55
44	Ratturi talu kohvik ja majutus	56
45	Riksi Catering	56
46	Saaremaa Rannahotell	62
47	Selver	51
48	Sireli hostel	62
49	Tiit Reisid, hülgevaatlus- ja merereisid	2
50	Trahter Meite Mõte	56
51	Tuulekala festival	17
52	Ungru restoran ja külalistemaja	45
53	Vetsi Talli Puhkeküla	4
54	Sõru Puhkemaja, Merejussi Puhkemajad, õllebaar Esko baar	64

Hiiumaa tuletornide teema-aasta näitab teistelegi teed

TEKST: KRISTEL PEIKEL

*Teema-aastate
traditsiooni
jätkates on 2026.
aasta pühendatud
tuletornidele.*

Meretaguse maa jaoks on meresõit elutähtis oskus ning oluline majandusvaldkond. Hiidlased on läbi aegade olnud maailmas hinnatud madrused ja laevajuhid. Kohapeal andsid tööd ja leiba laevaehitus, kalapüük ja küttepuid mandrile vedamine. Viimasest tekkis koguni eraldi laevatüüp – hiiu halulaev.

Hiiumaa rannajoone pikkus on 325 kilomeetrit, saare rannikumeres on umbes 200 väiksemat saart ja laidu. Veeteed on madalad ja karisid täis, ohutuks navigeerimiseks peab piirkonda hästi tundma ning hoolikalt merekaarti ja meremärke jälgima.

TULETORN NÄITAB TEED JA HOIATAB

Hiiumaal on seitse tuletorni ja 25 tulepaaki. Kokku 32 püsimeremärki, mis pimedal ajal plingivad, lisaks on tuletorn ja tulepaak Harilaiul. Kui palju on Hiiumaa ümber ujuvaid meremärke – toodreid ja poisid –, ükski andmekogu ei ütle. Ilmselt sadu ning nende arv muutub pidevalt, sest hooajalised märgid tuuakse talveks välja ja aeg-ajalt pannakse kuhugi mõni uus. Ka paljudel ujuvatel märkidel on tuli peal ning selgel ööl Hiiumaa ümber seilates särab ja vilgub meri nagu jõulupuu.

Tuletornidel on kaks peamist ülesannet. Ühed näitavad, kus on ohutu veetee, mida mööda kitsast ja ohtlikust kohast läbi või sadamasse saab. Teised hoiatavad karide, madalate ja muude ohtude eest meres, kuhu laev ei tohi sattuda. Tuletornid

võivad olla üksikud eraldiseisvad teetähised, nagu Kõpu, Ristna ja Tahkuna, või moodustada sihte – siis peavad kaks märki olema laevalt vaadates täpselt ühel joonel.

IGAL TULETORNIL OMA TULI

Tuletorni ja tulepaagi ülesanded on samad, vaid suurus ja ehitus on erinevad. Tuletornidesse saab sisse minna, paagil siseruume ei ole ja tule juurde peab ronima mööda redelit.

Igal tuletornil on ainuomase plinkimisega tuli, et meresõitjad seda teistega segamini ei ajaks. Mis suunas, mis värvi valgusega, mitu korda plingib, mitu sekundit põleb või pimedust hoiab, on merekaartidel kirjas. Nagu ka tuletorni väliskuju, mis on igal tuletornil erinev, et kapten ka päeva ajal saaks aru, mis torniga tegemist.

On kasutatud ka ankurdatud tulelaevu, mille pardal oli teistele laevadele teed juhataav valgusti. Meremärkidena rakedati muidki maa peal asuvaid ja merelt nähtavaid ehitisi, kirikutorne, losse või kindlusi. Mõnikord võis selliseks teetähisteks ehk maamärgiks olla ka silmatorkav kaljurahn, mägi või suurem puu.

Lisaks pidid kaptenid vanasti kartma vandiraiujaid. Need rannaröövlid tulid „appi“, kui laev oli karile sõitnud. Toona kehtis põhimõte, et kuni laeval mastid püsti seisid, oli laev päästetav ja last kuulus laevaomanikule. Kui aga mastid maha murdusid, jäid nii laev kui ka kaubad päästjatele. Sestap hoolitsesid röövlid

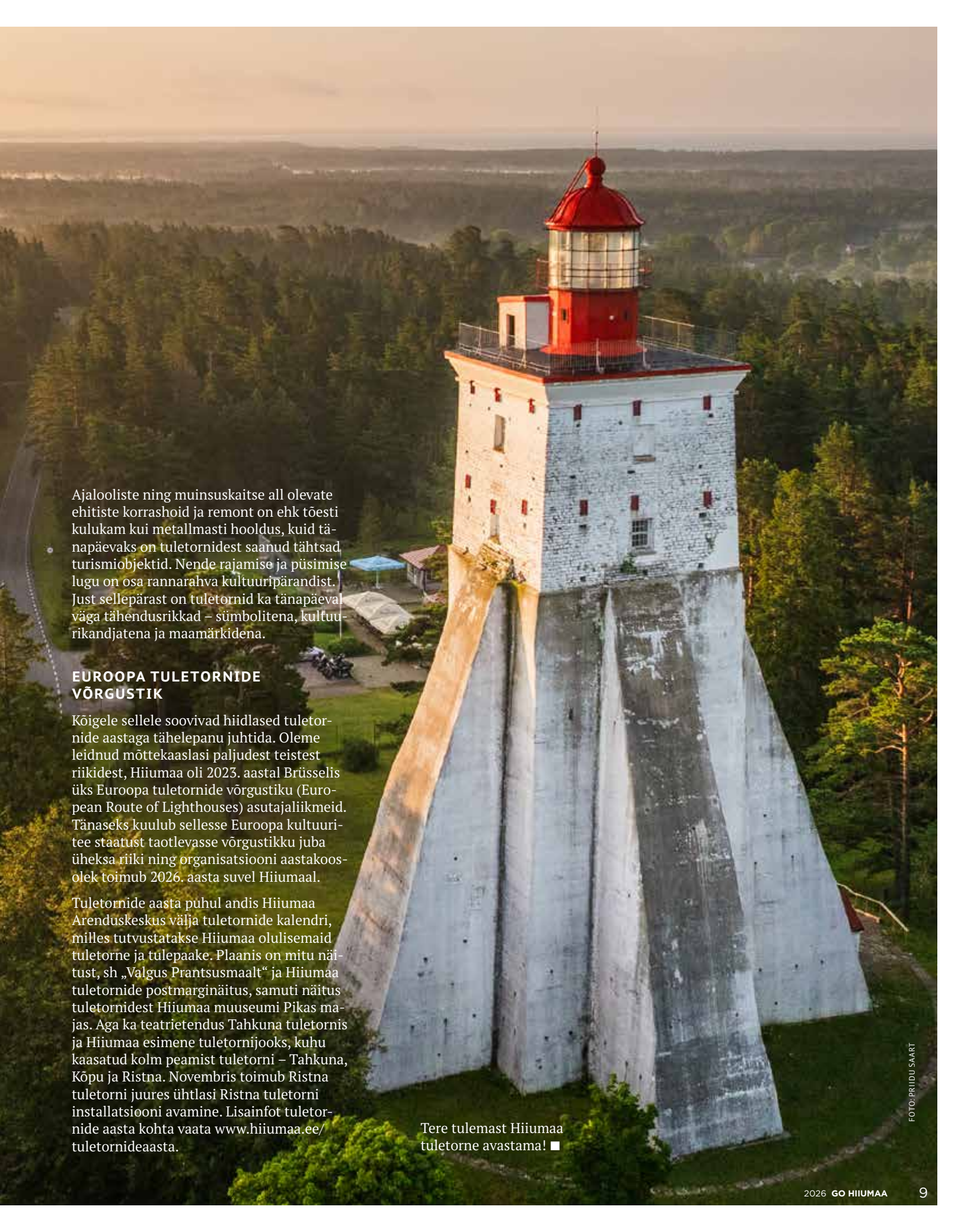
esmal, et maste püsti hoidvad vandid saaks läbi raiutud ja mastid maha. Siis asuti kaupu kaldale tassima.

Legendid räägivad, et Hiiumaa kuulsaim vandiraiujate pealik olnud XVII sajandi teisel poolel Otto Reinhold Ludwig von Ungern-Sternberg. Kuulus Ungri krahv ning Kõrgessaare, Putkaste, Suuremõisa ja Partsi mõisate omanik olevat teeninud hiigelvarandusi sellega, et lasi öösiti rannas süüdata valemärgutuled. Kui laevad nende järgi purjetades teelt eksisid ja Hiiumadala karidele sõitsid, langesid nad rannas ootavate krahvi käsilaste saagiks.

TULETORNIDE AASTA LAIEM TÄHENDUS

Võiks küsida, kas GPS-i, AIS-i, DSC, Starlinki, droonide, isesõitvate laevade, tehisaru ja muude tehnoloogiavahendite ajastul on veel vaja kompassi, paberkaarti ja kivist tuletorne? Kas poleks odavam püstitada mobiilimasti moodi metallkonstruktsioon ja panna LED-valgusti selle otsa? Muidugi on tuletorne vaja. Ning mitte ainult puhuks, kui elekter ära läheb või mobiilside kaob.

Tuletornid on hindamatud arhitektuuri- ja kultuurimälestised, mis kannavad rannarahva identiteeti läbi sajandite. Hiiumaa sümboliks kujunenud Kõpu tuletorn saab tänavu 495 aastat vanaks ning on sellisena üks maailma vanimaid jätkuvalt töötavaid tuletorne. Torn on külastajatele avatud ning mööda selle kitsaid treppe üles ronides võib aegade hõngu lausa käega katsuda.

Ajalooliste ning muinsuskaitse all olevate ehitiste korrashoid ja remont on ehk tõesti kulukam kui metallmasti hooldus, kuid tänapäevaks on tuletornidest saanud tähtsad turismiobjektid. Nende rajamise ja püsimise lugu on osa rannarahva kultuuripärandist. Just sellepärast on tuletornid ka tänapäeval väga tähendusrikkad – sümbolitena, kultuurikandjatena ja maamärkidena.

EUROOPA TULETORNIDE VÕRGUSTIK

Kõigele sellele soovivad hiidlased tuletornide aastaga tähelepanu juhtida. Oleme leidnud mõttekaaslasi paljudest teistest riikidest, Hiiumaa oli 2023. aastal Brüsselis üks Euroopa tuletornide võrgustiku (European Route of Lighthouses) asutajaliikmeid. Tänapäevaks kuulub sellesse Euroopa kultuuri-tee staatust taotlevasse võrgustikku juba üheksa riiki ning organisatsiooni aastakoosolek toimub 2026. aasta suvel Hiiumaal.

Tuletornide aasta puhul andis Hiiumaa Arenduskeskus välja tuletornide kalendri, milles tutvustatakse Hiiumaa olulisemaid tuletornide ja tulepaake. Plaanis on mitu näitust, sh „Valgus Prantsusmaalt“ ja Hiiumaa tuletornide postmarginäitus, samuti näitus tuletornidest Hiiumaa muuseumi Pikas majas. Aga ka teatrietendus Tahkuna tuletornis ja Hiiumaa esimene tuletornijooks, kuhu kaasatud kolm peamist tuletorni – Tahkuna, Kõpu ja Ristna. Novembris toimub Ristna tuletorni juures ühtlasi Ristna tuletorni installatsiooni avamine. Lisainfot tuletornide aasta kohta vaata www.hiiumaa.ee/tuletornideaasta.

Tere tulemast Hiiumaa tuletornide avastama! ■

Kõpu tule torn – monument teadusele

TEKST: INDREK LAOS, ARHITEKT, EESTI ARHITEKTIDE LIIDU LIIGE
WWW.RISTNAEIFFEL.EE

Koos Genova Lanterna, Torre de Hérculese, Hook Headi ja Cordouani tule torniga kuulub Kõpu majakale kindel koht maailma viie vanima seni järjepidevalt töötava tule torni hulgas.

Ehitisena on see sama vana kui teadus, mis on uurinud universumi tekkimist – ligi viis sajandit katkematu arengut. See ei ole lihtsalt üks muistne pülooon, püstitatud ammu unustatud vajaduste tarbeks, vaid talletunud mälu – aastatega kogunenud inimlikud püüdlused ja teadmised.

Kui lugeda Kõpu tule torni valmimisajaks 1531. aastat, saab tule torn tänavu 495-aastaseks. Regulaarselt toimiva tule sai algselt päevamärgina töötanud tule torn alles 1649. aastal, mil Eesti alad läksid pärast Vestfaali rahu sõlmimist

Rootsi krooni valdusesse. Tule torni rajamise idee sai alguse 1503. aastal hansa kaupmeeste initsiatiivil, samas teab mereasjatundja Johann Mey rääkida, et Tornimäe künkal Kõpu kõrgustikul süüdati laevadele märgutuld juba enne esimese päevamärgi ehitamist:

„Weel teab wanarahwas kõneleda, et seal, kus praegu wana Kõppu tule torn seisab (juba Rootsi ajal ehitatud), olnud wana stiili tule, kus suurt „lõkket“ tehtud; kaks meest wedanud öö läbi puid tulle ja hoolitsenud, et see wahetpidamata põleks; arwati laewa, mille tarwis tuld põletati ja oodeti, weel rannast kaugel olewat, siis tehtud „lahwatuld“: wisatud iga poole tunni järele kubu õlgi tulle, mis silmapilguks heleda ja kaugele paistwa lahwe annud.“ (Laevandus, 1920/3–4, lk 34)

KÕIGE INNOVAATILISEMAD LAHENDUSED

Alates rajamisest on Kõpu tule torn olnud pidevas muutumises ning aegade jooksul on siin rakendatud kõige innovaatilisemaid tehnilisi lahendusi. Algne lõkketuli asendati 1804. aastal katoptriliste reflektoritega, 1860. aastal võeti esmakordselt kasutusele Prantsuse ettevõtte Henry-Lepaute valmistatud Fresneli tüüpi dioptriline valgusaparaat, mis omakorda vahetati välja 1900. aasta Pariisi maailmanäituselt ostetud Sautter, Harlé & Cie veelgi võimsama, elavhõbedavannis pöörleva optilise aparaadiga.

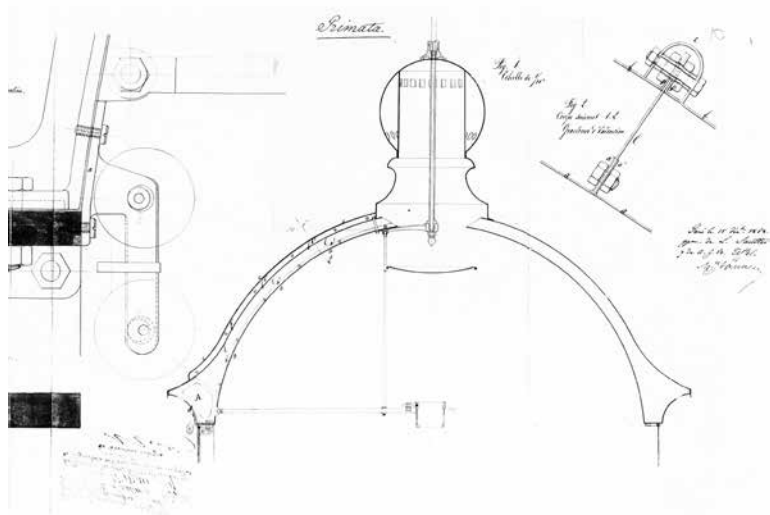

FOTO: ARCHIVES INPI

See esmakordselt Nizza observatooriumis kasutusele võetud pöörlemehhanism oli üks järjekordseid Gustave Eiffeli leiutisi, mis koos uuendusliku metallist kupliga leidsid rakendust ka Kõpu tule tornis. Tänu oma keemiaõpingutele oli Eiffel hästi kursis elektrolüütilise korrosiooni probleemidega, mis tekivad niiskes keskkonnas eri metallide, eriti raua ja vase kokkupuutel. 15. detsembril 1868 registreeris ta hiljuti koos Sautteriga koostatud metalltule tornide patendile täienduse:

„Leiutise patent nr 83080 lisa 2, majakate metalltornide ehitamiseks, välja antud 15 aastaks, härrade Sautter ja Eiffel taotluse alusel Pariisis 15. detsembril 1868. Käesolevas lisas toodud ettepanekud sisaldavad täiendusi tule torni valgusaparaati ümbritseva laterna, täpsemalt selle kupli konstruktsioonis. Tavaliselt valmistatakse see kuppel raudraamiga armatuurist, mis on kaetud punasest vasest siiludega ning tipneb erineva kujuga ventilatsiooniseadmega. Oma leiutises oleme raudraamist täielikult loobunud ja asendanud selle kahekihilise punasest vasest kupliga, mis on omavahel ühendatud rea vertikaalsete punasest vasest ribidega.“ (Brevet 1BB83080. Archives INPI)

MILLAL VALMIS?

Kas Kõpu tule torn valmis 1531. aastal, kui lõpetati päevamärgi esimese etapi ehitustööd, 1649. aastal, kui torni tipus süüdati esmakordselt tuli, 1903. aastal, kui see kaeti Eiffeli kupliga, või hoopis 2020. aastal, mil tule torn varustati oma aja ühe võimsama, ajalooliselt pöörleva valguskiirt väärtustava kaasagse LED-valgustiga? Kindel on, et meieni on see jõudnud läbi järkjärgulise arengu, mida on vorminud eri ajastute teadmised ja avastused, kujundades sellest mälestusmärgi – monumendi teadusele, mis valgustab maailma. ■

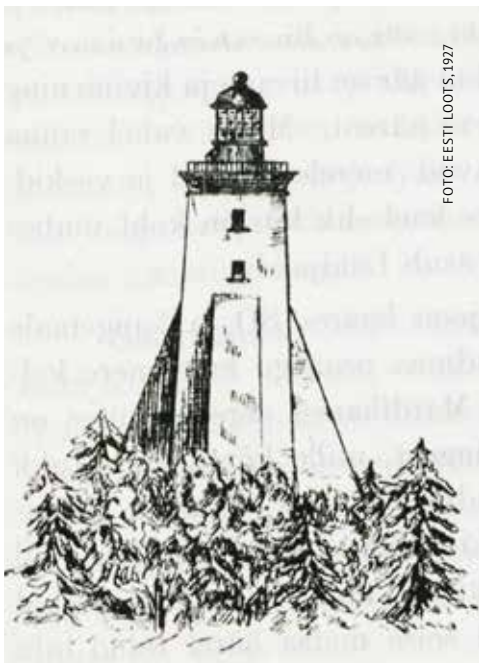

FOTO: EESTI LOOTS, 1927

HIIUMAA TULETORNID
ON KÜLASTAJATELE
AVATUD

1. MAIST KUNI
30. SEPTEMBRINI

tuletornid@hiiumaa.ee
+372 463 6071
www.hiiumaa.ee

KÕPU TULETORN

PILETID

täiskasvanu **5** eurot
sooduspilet **3** eurot
perepilet **12** eurot

TAHKUNA TULETORN

PILETID

täiskasvanu **4** eurot
sooduspilet **2** eurot
perepilet **10** eurot

RISTNA TULETORN

PILETID

täiskasvanu **4** eurot
sooduspilet **2** eurot
perepilet **10** eurot

KOLME TORNI PILET

täiskasvanu **10** eurot
sooduspilet **5** eurot
perepilet **20** eurot

TULE TORNI!

KONTAKT TULETORNIDE KÜLASTAMISEKS 1. OKTOOBRIST – 30. APRILLINI

tuletornid@hiiumaa.ee
+372 463 6071
www.hiiumaa.ee

* kasutusele võtmise aeg
** tule kõrgus merepinnast

Hiiumaa aastaring

TEKST: JAANO MARTIN OTS

Hiiumaal ei käi asjad kalendri ega kella järgi, saare elu sõltub merest ja tuulest. Kui tahad saart päriselt tunnetada, siis tuleb hoog maha võtta. „Jo vaadab,“ ütleb hiidlane ja teeb siis, kui õige aeg käes. Üks mis kindel: laupäev on saunapäev igal aastaajal ning viht ja muhe nali käivad sauna juurde alati.

FOTO: PRIIDU SAART

TALI VÕIB HIIUMAAL KA TAEVA JÄÄDA

Jõulusöömad söödud, hakkavad jääpurjetajad uiske teritama. Kui näed jää peal purjesid, astu ligi ja küsi – ehk saadki jääpurjekaga väikse sõidu? Mõni talv kaanetab Kassari lahed juba jaanuari alguses ära, teinekord tuleb kauem oodata. Kliima soojenemine ei ole jääolusid paremaks teinud. Pakast on, aga meri on soe ning ka torme on rohkem, mis jää puruks peksavad.

Loodusmehe Fred Jüssi sünniaastapäeval, 29. jaanuaril, tähistavad hiidlased molutamise päeva ja kutsuvad teisigi üles kiirustamisest pausi pidama ning mitte midagi tegema. Kas toas, õues, metsas või mererannas – Fred ise käis

metsas igal aastaajal ja sama saab teha ka Hiiumaal.

Vabariigi aastapäeval panevad mehed lipsud ette, naised sätivad rahvariide-seelikule (hiiu keeles *küüt*) sädelevad rõhud ning kogunevad Reigi pastoraadi trepile hümnile laulma – kõik on oodatud. Koolivaheajaks võib Hiiumaale tulla koos lastega ja tunda end nagu kaugel külas, vanaema juures.

Talvisel külalisele soovitab hiidlane moodsat Jaapani imet – metsakümblust. Meres võib mõne jaoks vähe külm olla, aga meri hoiab Kõpu poolsaare kliima pehme ning seal on tore jalutada ka talvel.

KEVAD TULEB NURMENUKKUDE JA LUULETUSTEGA

Kui päike kõrgemalt käima hakkab, ärkab kogu saar talveunest. Kes sätib kasvuhoonet ja teeb peenramaa või lilleklumbid korda, kes alustab ehitustöödega.

Söögikohad nuputavad restoranide nädalaks uued vaimukad menüüd, mille juurde kuulub kindlasti kohalik värske maitseroheline. Söögielamusi ja järgnevaid meeldivaid puhkehetki jagub ka mandrilt tulnud külastele. Vahepeal on aga kõik oodatud uitama mööda lõputuid ülesevälju.

Kui aas haljendab, algab Hiiumaal nurmenukufestival. Kuigi meie põhjanaabrid soomlased on nurmenuku nimetanud *esikko* ja võtnud looduskaitse alla, siis hiidlased panevad nurmenukud vaasi ja keedavad õitest teed. Ning naudivad kollastes õites olevate teeäärte sära.

Mai alguses peetakse esimene purjetamisvõistlus. Paar nädalat varem käib sadamates hoogne paatide poleerimine ja pintseldamine. Siis on ka viimane aeg lambad ära pügada ja villad vabrikusse viia, enne kui neil palav hakkab. Surfajad kalendrist ega kasukast ei küsi, vaid panevad paksema kalipso selga ja hullavad lainetes aasta ringi, kui tuul soodsa kandi pealt puhub.

Kui puud lehtes, on tuulekala aeg. Orjakus on tuulekala festival ja võistlus selle peale, kes kõige rohkem kala välja tõmbab. Kes ise kala püüda ei taha, võib sadamas kultuuriprogrammi nautida. Suitsuahjud tossavad, pruulikojad toovad välja paremad pudelijoogid ja tantsuorkester mängib hiliste öötundideni.

Kirjandusfestivali valgetel öödel saab luuletusi lugeda ja kuulata ning Panso radadel jalutada. Usinamad hiidlased jõuavad tõrtsu heina teha, väga romantiline on raiesmikel metsmaasikaid ja muulukaid noppida. Ainult ette peab vaatama, et ussi peale ei astu.

SUVE OODATUIM KÜLALINE ON PÄIKE!

Hiiumaa jaanipäevad on suured perepeod ning grillilõhn naabersaartelgi tunda. Hülgevaatluspaat teeb mitu reisi päevas ja politseinikel on puhumispäevad. Uuen-
duskuuri läbinud Viscosa kultuuri-
tehas käivitab tõelise Suvesumina.
Juulis peetav kalurite päev on
2026. aastal eriti pidulik, sest
kunagise kuulsa kalurikolhoosi
Hiiu Kalur juurde loodud jahtklubi
Dago saab 50-aastaseks.

Augusti alguses kaetakse lauad
õues, valged linad laperdavad
tuules ja Hiiumaalt alguse saanud
kodukohvikute päevad toovad
saarele tuhandeid kohvilembelisi
mandriinimesi. Kohvilähkreid,
nagu saarel öeldakse.

Kellele kohvikumelu liiga tihe
tundub, saab minna metsa –
matkarajalt paar sammu kõrvale
ja ehk hakkavad mustikad või
seened valmis saama. Võimalus
on proovida ka eri tüüpi saunu:
Hiiumaal kogunevad saunabusside
ja muude eriskummaliste leiliruu-
mide fännid.

Suve lõpu poole annab meri lesta-
kala, suitsuahjudele tehakse jälle
tuli alla, põllumehed võtavad vilja
ja puhkajad püüavad veel suvesoo-
je päikesekiiri.

FOTO: PRIIDU SAART

SÜGISEL SEIKLEVAD SUVIKÕRVITSAD

Septembris korjatakse põldudelt, peenardelt, viljapuudelt ja metsast, mida veel võtta annab, ja algavad Hiiumaa meistrivõistlused hoidiste valmistamises. Uksed tuleb õhtul hoolega kinni panna, muidu võivad helled naabrid salaja suurte korvitäite kaupa suvikõrvitsat kööki sokutada. Soojad värvikirevad sügisõhtud toovad kaasa teatud nukrust suvesumina möödumise üle, kuid samas valmistatakse suurejooneliselt pidustusteks – on ju vahtral sünnipäev sügisel!

Pimedate ööde aegu kihutab üle Hiiumaa suur rahvaralli ja külalisi oodatakse rohkelt.

Novembris on pimedus Hiiumaal eriti hinnas – nimelt kutsuvad hiidlased just siis mandriinimesi saarele, et nood saaksid enne suurt jõulusaginat korralikult välja puhata. November on parim magamise kuu ja Hiiumaa selleks parim paik. Nii pime, et ei näe sõrmegi suhu pista.

Hiiumaa mardi- ja kadrisandid on vaatamist-kuulamist väärt ning neid ei pea nukralt oma toas ootama. Võib minna tänavale ja kuulutada, kustpoolt laulu ja lustimist kostab.

Rannad ja matkarajad on külastajatele avatud ning kui lund lubab, siis ka valgustatud suusarajad. Spordikeskuses saab tennist mängida või niisama mere ääres jalutada. Auguga kive otsida. Ja molutada.

Glögikohvikute päeval saab särtsaka joogiga sooja naha vahele ning pikema pööruga mehed võivad rõõmustada – vaat kui hea, et ei tormanud jõulukaunistusi kohe maha võtma, kui eit käskis – juba lähebki jälle tarvis! ■

FOTO: PRIIDU SAART

”
**ET END LEIDA,
TULEB ENNAST
HIIUMAALE
KAOTADA.**

Eva ja Sonny

TEKST: JAANO MARTIN OTS

Ettevõtjad Eva Maran ja Sonny Aswani rajasid Mardihansu lahe äärde Hiiumaal midagi tõenäoliselt enneolematut terves Läänemere regioonis. Eha Retriit on eksklusiivne heaolu- ja lõõgastuskeskus, mille kohta eesti keeles veel täpset sõna ei ole.

„Wellness retreat ei ole lihtsalt spaaga luksus-hotell. Massaaži võid saada igal pool maailmas, kuid Eha on holistilise lähenemisega kompleks, kus hoolitsuse osaks on ka loodus ja aastaajad, lood kohalikust pärimusest, võimalus paljajalu murul või rannaliival kõndida, omaette tähti vaadata ning talvel loomulikus pimeduses ja vaikuses magada. Hoolikalt disainitud sviidid, Michelin'i rohelise tärniga koka tasakaalus ja tervislik toit, saunad, basseinid ja muud parimal tasemel spaateenused kuuluvad paketti nagu-nii,“ selgitas Sonny.

SÜDA ÜTLES

Eval on side Hiiumaaga Emmastes elanud vanaisa kaudu, kuid esimest korda jõuti saarele sõbra kutsel kümme aastat tagasi. Teise maailma rändamise tunne, mis Rohukülas laevale astudes südamesse pugus, kestab. Kaks aastat hiljem soetati Hiiumaale elamine. Singapurist pärit Sonny muigas, et tema kodusaare rahvastiku tihedus on 9000 inimest ruutkilomeetri kohta, Eestis keskmiselt 30: „Tundsin,

et ka seda on palju. Hiiumaa üheksa inimest ruutkilomeetri peal on mulle just paras.“

Eva meenutas, et otsides, kus end välja lülitada ja laadida, on nad külastanud paljusid tipp-tasemel asutusi. Ühes India luksuslikus *retreat*'is tekkis inspiratsioon, et miks mitte teha midagi sarnast Eestis: „Olles veetnud mitu suve Hiiumaal ning ka talviti nii palju kui võimalik, ütles süda, et see on eriline ja õige koht!“

HIIUMAA OSUTUS PARIMAKS 80 KOHA SEAS

Suurte majutus- ja hoolitsusäri kogemustega partnerid tegid põhjaliku uuringu 80 asukohas üle maailma, süvitsi tutvuti kümneaga. Kaardistati kõik olulised aspektid: loodus, ligipääs, logistika, kultuur, kohalikud toiduained ja palju muud. Osutus, et Hiiumaal on kõik vajalik olemas või lihtsalt lahendatav. Järgmisteks valikuteks jäid Te Aroha Uus-Meremaa põhjasaarel ja Fogo saar Kanadas. Hiiumaale saab enamikust Euroopa keskustest viie-kuue reisirunniga. Suurel eelis on Ehas poole tunni kaugusel asuv Kärkla

lennujaam, kuhu külalised saavad tulla kas liinilennuga Tallinnast või tellimusreisiga Helsingist või Riiast.

„Nii palju loodust. Vähe inimesi, kuid eriline energia. Pimedus ja tühjus on suurepärased väärtused, järjest haruldasem on maailmas neid leida. Me kohandume looduse rütmiga – suvel on päevad pikad, talvel saab keskenduda magamisele. Suur eelis on, et asume nii lähedal sellele, mis on kohalik. Oleme keset rahvusparki ja hoiame seda eripära puutumatuna. Me ei tee siia ei sadamat ega helikopteriplatsi, et mitte piirkonna rahu häirida,“ selgitas Sonny.

POPULAARSUS TULI JUBA ENNE AVAMIST

Eva märkis, et üleilmses *wellness retreat*’ide maailmas on Eha hästi vastu võetud: „Mesidelt ja esitlustelt saadud tagasiside on erakordselt hea. Meie kontseptsiooni unikaalne argument on autentsus – *stay true to local*. *Wellness*-klientidele meeldib, et Eha teenus on üles ehitatud kohalike inimeste, piirkonna mahetoiduainete, Hiiumaa pärimuse ja looduse pinnalt. Ehitusmaterjalidena kasutatakse kohalikku puitu, kivi ja katuseroogu. Ehitajad olid hiidlased. Et maja juurde tuleb projekteerida ja rajada kasvuhoone, oli algusest peale läbirääkimatu nõue. Lisaks on meil oma köögiviljaaed. Eha peakokk teeb koostööd kohalike talupidajate, seeneliste, marjuliste ja kalameestega, püüame maksimaalselt kasutada ja tutvustada külastajatele Hiiumaa toiduaineid ja valmistamisviise. Väga suurt huvi on äratanud näiteks fermenteeritud (hapendatud) toidud.“

Airbnb’st Ehas üheks ööks sviiti broneerida ei saa. *Wellness*-lõõgastuspaketid ehk retriidid on kolme-, viie- ja seitsmepäevased ning enne tellimuse kinnitamist täpsustatakse, mis hoolitsusi ja tegevusi külastaja tahab. Globaalse turu-uuringu järgi on Eha positioneerinud ennast sarnaste tipptasemega *wellness-retreat*’ide hulgas täiesti mõistlikku keskmisse hinnaklassi.

„Mulle on öeldud: Sonny, sa oled hull. Aga me ei tee seda projekti äri pärast. Tahame teha pikaajalist head asja, et Hiiumaa ja Eesti saaksid maailmas tuntuks selle nurga alt, mida nad tõeliselt väärivad. Eesti on mulle palju head teinud, tahan omalt poolt tagasi anda,“ rääkis Sonny ning lisas silma pilgutades: „Pakkusin Eha reklaamlauseks: proovige, ja te õpite meid tundma! Aga seda ei pea ajakirjas kirjutama!“

Eha on Eva ja Sonny hiiumaine vastus küsimusele, kuhu minna, kui tahad tõepoolest korra kaduda, et iseend uuesti üles leida. ■

FOTOD: ERAKOGU

XXI HIIUMAA PÄRIMUSMUUSIKAFESTIVAL

HIIU FOLK

17. – 19. juuli 2026

hiiufolk.ee

XV Pühalepa muusikafestival

31. juuli- 2. august 2026 Hiiumaal,
Pühalepa ja Kärkla kirikus

Ainus festival maailmas,
kus igal aastal kõlab
Erkki-Sven Tüüri looming

www.keremakultuurikoda.ee
www.facebook.com/keremakultuurikoda

KALA ON

Küsi kala otse kalurilt!

IMRE KIVI

+372 502 6235
pood@stonefish.ee
FB: Kala ja võrk; kivikala.ee

kalapood „KALA JA VÖRK”
Heltermaa mnt. 8, Kärkla

kalastustarbed
kohalik kala kalurilt

TAIDO ELMI

+372 5623 9997
esoxou@gmail.com
FB: Kubja kalaköök

kohalik kala kalurilt
„Kubja kalaköök” **kalatooted**

kalastus- ja paaditarbed
Kärkla sadamas
FB: Hiiu Viiking

IVO PÕLDVEER

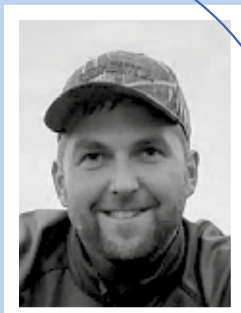
+372 527 9997
poldveerivo@gmail.com

kalatooted ja kohalik kala kalurilt
paadisõidud Roograhu sadamast
majutus Tubalal

JANOS RAPPO

+372 53541218
janos.rappu@gmail.com
kohalik kala kalurilt

Kalana

SIIM RÄTSEP

+372 506 3074
info@hobekala.ee
hobekala.ee

Hõbekala **küalistemaja** Ristnas
FB: hõbekala küalistemaja
„Hõbekala köök” **kalatooted**
FB: hõbekala köök

VIRKO MARTIN

+372 5393 4081
koslapesa@gmail.com
FB: lidlase Maius

„lidlase Maius” **kalatooted**
kohalik kala kalurilt

MARKO PRUUL

+372 517 0652
info@kaluripuhkemaja.eu
kaluripuhkemaja.eu

saun ja paadisõidud Sõru sadamast
Kaluri puhkemaja Sõru sadamas
kohalik kala kalurilt

Sõru

MAREK VÕSA

+372 5694 6797
info@hiiumaalekalale.ee
hiiumaalekalale.ee
FB: Hiiumaalekalale.ee

kalastusretked Hiiumaal
Keldrmäe **küalistemaja** Kassaris
FB: Keldrimäe Küalistemaja

kohalik kala kalurilt
erinevad **kalatooted**

ARNE KULI

+372 5656 1157
arne357@gmail.com

hülgevaatlusreisid
paadisõidud Salinõmme sadamast

ENDEL KAEVATS

+372 5399 2305
endelkaevats@hotmail.ee
FB: Endli merematkad

hülgevaatlusreisid
paadisõidud Sarve sadamast

30. MAI 2026
ORJAKUS

Salinõmme

Sarve

Puulau
Orjaku

KOIT KALMUS

+372 523 7475
info@hiurand.ee
FB: Hiurand OÜ
hiurand.ee

kohalik kala kalurilt
suitsukala ettetellimisel
majutus Kärklal:
sirelimajutus.ee

HIIMUMAA
RANNAKALANDUST
ARENDAB

Vabrikuväljak 1, 92411 Kärkla
Hiiumaa, Estonia/Estonia
info@hiukala.org (+372) 56941855
hiukala.org; facebook.com/hiukala

ideed kauniks Hiiumaa pulmaks

TEKST: PIRET EESMAA

PULM SOONLEPA KARJAMÕISAS

Avara hooviga maakividest majani viib kadakaallee. Augustis õitsevad selle tumerohelisel taustal helelillad siguripuhmad. Hoonet ümbritseb lookarjamaa Sarve poolsaarele omase niiduloodusega. Palju põllulilli, kadakatutte, aga ka võimsaid puid ja väikese jalutuskäigu kaugusel meri.

Hiiumaal pulma korraldamine pole kuidagi kallim ega keerulisem kui näiteks Lõuna-Eestis. Saarepulma elamus võib külaliste ja pruutpaari jaoks kujuneda hoopis sama eksootiliseks kui abiellumine Itaalias. Nii kinnitavad Hiiumaal kasvanud sündmuste korraldajad, öde-venda Merily ja Taago Heinmaa.

Eesti suves tuleb küll alati valmistuda mitme plaaniga – puhuks, kui ilm on ilus, sajab või tõuseb torm. Merily meenutab üht hiiumaist pulmapäeva, mis algas tormihoiatusega. Osa külalisi ja pool bändi ootas Rohukülas praami, kohale jõudnud pabistasid äikese ja vihma pärast. Tseremoonia pidi toimuma õues. Kohalik kalur Endel oli see, kes kogu seltskonna maha rahustas, kui ütles: „Kõik saab korda, täpselt tseremoonia ajaks saabub rahu.“ Just nii läkski. Tähtsate jah-sõnade ütlamise ajal helklesid vihmast maha jäänud piisakesed kaunis päikesepaistes.

Hiiumaalt pärit, muu hulgas ka pulmafotograaf Teele Rehe rõõmustab alati, kui saab kodusaarele pulmi pildistama tulla. Ka üks tema esimestest pulmapildistamistest leidis aset Jausas ühes vanas talus. Tseremoonia peeti vanade kaskede all. „Täpselt minu teema,“ ütleb Teele. Täiesti tõenäoline, et kui see pulm poleks olnud „nii tema teema“, ei olekski ta kunagi pulmasid pildistama hakanud.

Hiiumaal pulma pidamist tasub kaaluda kindlasti neil, kes armastavad loodust, aga ka neil, kes unistavad mõisapulmast. Siin on mõned Merily, Taago ja Teele kogemustest inspireeritud ideed.

Karjamõisa laudahoone on ajalooõhnguline ning suviti tuntud ka teatrietenduste toimumispaigana. Merily ja Taago on siin pulmi korraldanud rohkem kui korra. Ühel suvisel pulmapäeval kinkis ilmataat neile siin just kõike seda, mille poolest Eesti suvi kuulus – tuult, tormi, vihma, rahet, külma, sooja, pilvi ning imelist päikeseloojangut. Peosaal seati üles vana maakividest laudahoone kaitsva katuse ja paksude seinte vahele. Tulekettide, küünalde, põllulilledest kimpude ning lillevanikute ja valgete linadega loodi hubane ja pidulik ruum ning meeleolu, mida pruutpaar meenutab sõnadega „ülevoolav õnnetunne“.

SALAJANE TSEREMOONIA TAHKUNAS

Üks meeldejäädavamaid pulmapildistamisi on Teele jaoks olnud kohtumine noorpaariga, kes tahtis abielluda täiesti kahekesi ja täiesti salaja. Fotograaf ja registreerimiseks vajalikud ametnikud olid ainsad, kes salaplaanist teadsid. See lisas kogu sündmusele vandeseltslaslikkust ning vaikset pugisevat itsitust. Noorpaar oli Hiiumaale abielluma tulnud Võrust. Tahkuna tule torni juures olid nad ka kihlunud. Kõik oli hästi lihtne, aga armas ja soe. Pärast sõrmuste vahetamist jalutati kolmekesi Tahkuna mere ääres ja metsa vahel ning fotograaf pani peigmehe pruudile põllulilledest kimpu korjama. Sellest sündisid siirast armastust ja õnne täis pulmapildid.

SÕRMUSTE VAHETAMINE PURJELAEVAL

Eraldi kogemus on Teele jaoks olnud registreerimine vana lestalaeva „Lisette“ pardal. Kapten Marek Rätsep ütleb, et selliseid sündmusi tuleb möödunud sajandil ehitatud kalalaeval tõepoolest ette. Kahemastiline puidust purjelaev käib suviti regulaarselt pikematel ja lühematel merematkadel ning pakub ka paaritunniseid lõbusõite. See rahu-lik väike pulm, mida Teele „Lisette“ pardal pildistas, toimus maailma kauneima väikesadama Orjaku kai ääres. Pidupäeva puhul ääristasid reelinguid roosidega lillevanikud. Söögilauda ja tantsima liiguti laeva pardalt edasi sadama saalimajja. Mareku sõnul on „Lisette“ noorpaare pulmapäeva pidamiseks ka merele viinud.

TSEREMOONIA KESET LOODUST

Hiiumaal võid minna jah-sõna ütlema täitsa metsa sisse või otse mere äärde. Selline haldjapulm ürgmetsas oli ka Taago enda oma. Kusjuures tseremoonia toimumine metsas oli talle ja pruudile üllatus. Kõrged männid, pehme roheline sambla-vaip, laternates hubisev küünlaleek, tuule käes lendlevad kangaribad. Pruudi sisenemisel mängis Sten-Olle Moldau kitarril Pärt Uusbergi „Õhtu ilu“ ning mets täitus tiheda tossuga.

Pulmalilleks oli valitud päevalill, mis vaasidesse torgatuna metsaalust kaunistas. Suurem pidu toimus hiljem merekaldal paadikuuris, ent metsatemaatika jätkus pulmatordini välja.

Merily ja Taago on korraldanud telgi-pulma ka otse Kalana rannas. Nad ütlevad harva mõnele unistusele ei. Aga kohe kindlasti ei tee nad seda, kui keegi soovib abielluda Hiiumaa rannas. Just siinsel merekaldal mängides hakkas tööle see fantaasia, mille nad nüüd sündmuste korraldamisse on rakendanud.

Kes looduses pulmavannet anda soovib, siis üks eriline paik selleks on ka Põlise Leppe kivid Pühalepa külas. Müstiline raskete kivide kuhi, mille sündimine on siiaaani saladus. Üks teooria on, et see on iidne pühapaik. Kui miski lepe võiks olla põline, siis abieli, kas pole?

UHKE MÕISAPULM SUUREMÕISAS

Imeilusa pargi ja aiaga ajastutruu härrastemaja 18. sajandist sobib suurepärastelt nii toa- kui ka õuepulmaks. Helina ja Tarmo abiellusid siin aastal 2014, värskest pärast seda, kui restaureerimistööd mõisa siseruumides olid lõppenud. Mõisa pidulik, samas hubane miljöö oli üks, mis nende valiku kasuks rääkis. Põhipõhjus oli aga hiidlanast pruudi ehk Helina ema soovitus. Kui ta selle mõtte välja käis, polnud pulmad Suuremõisa lossis veel sugugi tavalised, ent see meeldis noorpaarile kohe. Tartust pärit Tarmo jaoks oli Hiiumaa ainuvõimalik koht, kus paluda kõigepealt Helina kätt ning seejärel ka abielluda. Tartlaste Hiiumaa usku pööramise olid pruut ja peigmees juba varem ära korraldanud, nii et meretagusesse pulma tuldi suurima hea meelega. Suuremõisa loss oli ühekorraga suurepärase võimalus näidata Hiiumaa ajalugu, kuid ühtlasi väga praktiline lahendus. Siin on Hiiumaa üks suurima mahutavusega saale, kaugelt tulnud külalised saavad ööbida majas toimetava ametikooli õpilaskodus, õhustiku loomisega on vaeva minimaalselt ning lossiesisele paraadtrepile paistab soe õhtupäike, öine jalutuskäik ööbimispaika kulgeb suviti kõrvulukustava ööbikulaulu saatel.

PULMARONGIVIHJE

Hiiumaal on traditsiooniline teha pulmarongiga väike peatus Ristimäel, kuhu käepärastest vahenditest oma liidu märgistamiseks ka rist maha panakse. Legend räägib, et just Ristimäe asukohas kohtunud kord kaks pulmarongi ning põrganud omavahel kokku. Kummaski pruutpaarist surnud üks ühest, teine teisest soost. Ellujäänud abiellunud omavahel ning pidanud sealsamas maha ühe vägeva peo. ■

*Kas oled tundnud sügavat rahu?
Sellist, kus kõik oleks ümberringi
nagu peatunud. Ja ise oled
täiesti kohal.*

Ma tunnen seda tunnet, kui siin kevad tuleb.
Iga päev uued õied. Sinililled, ülased. Nurme-
nukud, meespead. Piibelehed, metstulbid.
Tunnen seda, kui seisan palava suvise päeva
õhtul Suuresadama rannas. Päike loojub ja
meri on plekk. Kalur läheb. Lapsed kilkavad.
Vanaemad istuvad kõrkjate ääres ja valvavad.
Ma tunnen seda, kui septembrikuu veel soojas
meres selili hulpides otse sinisesse taevasse
vaatan. Või kui novembrihommiku udu on nii
tihe, et mässib Pühalepa kiriku endasse. See
kaob täiesti ära! Ja siis on uduvaikus. Armas-
tan seda. Või kui öö läbi on lund sadanud ja
see jätkub ka hommikul. Pistan kõrva ukse
vahelt välja ja kuulatan. Kogu Hiiumaa on
tasa. Tavalisest veel kümme korda vaiksem.

Ma olen siin õiges kohas. Just siin ma peangi
olema. Aga sellest ei saa liiga palju rääkida.
Seda peab elama. Nii et tule külla! Ma ootan
sind. Ja loodan, et jääd.

Armastusega Hiiumaalt!

Piret

PUHKUSE- REISID

*igale
maitsele!*

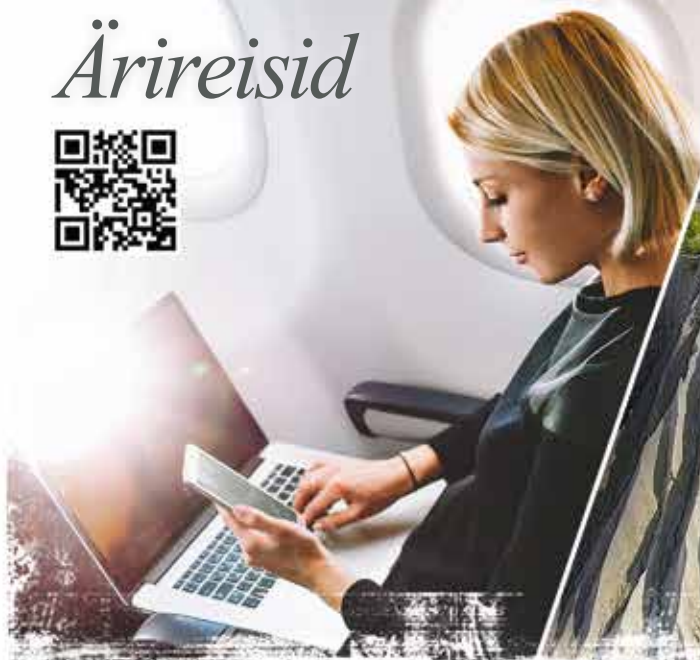
Päikesereisid

Elamusreisid

Ärireisid

Siseturism

Adrenaliin ja vaikus

*Hiiumaal
avati uus RMK
matkatee haru,
mis annab
võimaluse
kaunist
saare loodust
jalgrattal
avastada.*

TEKST: HIIU LEHT

RMK Hiiumaa jalgrattarada kulgeb mööda olemasolevaid teid ja radu ning seob saare looduskauid paigad ja peatuskohad ühtseks looduses liikumise võrgustikuks. Rattaraja pikkus on 250 kilomeetrit, aga kui teha põige ka Sõru sadamasse, tuleb kilomeetrid kokku 275.

Eesmärgiks võeti mitte koostada uut trassi, vaid anda alternatiiv senisele matkatele, mis algab Heltermaalt ja lõpeb Sarvel ning mille üks haru suundub ka Saaremaa poole.

Rajameister Alari Rimmelgal võttis lisaks ettevalmistavale kaarditööle aega kolm kuud, et luua alternatiivne rada, mida oleks võimalik maastikurattaga läbida. „Idealis oleksin rattasõitjale nähtavaks teinud veelgi rohkem metsaradu ja maastikke, kuid keskkonnatingimused seadsid omad piirid,“ ütles Rimmelgal raja kohta, mis tema sõnul kulgeb nii mööda loodusmaastikke kui ka väiksemaid teid.

Lisaks looduskaitsetele piirangutele tuli mitmes kohas kokku leppida ka eramaade läbimine ning alati see ei õnnestunudki. Eriti keeruliseks läks asi juhul, kui tee läbis järjest mitme omamiku maad ning näiteks kolm esimest olid nõus, aga neljas vastu. Sel puhul tuli taas leida uus võimalus rajaga edasi minna.

Rattarajal on oma märgistus – ratturimärgiga suunaviidad, mis ei kopeeri olemasolevaid rohe-valgeid puudele maalitud märke, need on ikka jalgsimatkaajale. RMK külastuskorraldusosakonna Lääne-Eesti piirkonnajuhi Aili Küttimi sõnul otsustati luua matkatee ratturitele seetõttu, et huvi saarel ratastega sõita on väga suur. „Kuna neli aastat tagasi avatud RMK matkatee Hiiumaa haru Heltermaa–Ristna–Sarve

HIIUMAA LOODUSVAHT AHTO KASE
TUTVUSTAMAS UUT RATTARADA.

FOTO: ERAKOGU

FOTO: ERAKOGU

lõik ei ole mõeldud terves pikkuses ratas- tega sõitmiseks, otsustasimegi ratturitele luua eraldi matkatee,“ selgitab Küttem.

Rada on viidastatud ühepoolsest – ratta- tee algus on Heltermaa sadamas ja selle suund viib läbi saare Kärda poole. Ratta- raja algus ja lõpp-punkt on, nagu matka- teelgi, üksteisest umbes kolme kilomeetri kaugusel. Rada kulgeb ringina läbi saare, lõppedes Sarve telkimisalal, kus paistab juba tagasitee sadamasse.

Kuigi matkatee (234 km) ja rattatee (250 km) kulgevad osaliselt samal trassil, on neil ka mitu eraldiseisvat lõiku. Suurim abimees rajal orienteerumisel on RMK kodulehelt alla laaditav Google Mapsi kaart, mis aitab ratturil jälgida õiget tra- jektoori. Kaart on leitav matkatee alt, kus on kirjeldatud Heltermaa–Ristna–Sarve haru: Heltermaa–Ristna–Sarve 234 km » Matkatee » Riigimetsa Majandamise Keskus (RMK).

Infotahvlid, mille abil ratturid saavad oma asukoha kaardil määrata ja näha, kus matkatee ja rattatee hargnevad, on kuues kohas: Heltermaa sadam, Ränkaja

lõkkekoht, Ristna külastuskeskus, Kaleste telkimisalal, Leemeti metsaonn ja Sarve telkimisalal.

Rada kulgeb osaliselt ka kaitsealadel, kus on lubatud liikuda vaid viidastatud teedel ja radadel ning Keskkonnaameti loal. Seda üksnes jalgratastel, mitte mootor- sõidukitel. Tähelepanelik rattur märkab ka, et rada läbib mõnel kaitsealal erateid, kus on lubatud liikuda päikesetõusust päikeseloojanguni.

Uus rattarada on valminud RMK, Keskkon- naameti ja Hiiumaa rattasõidu entusiasti Alari Remmelguga koostöös. Remmelgu kõrvu kostnud tagasiside on positiivne: rada pakub elamust ja vaheldust. „Olen ise raja etappidena mitu korda läbi sõitnud, mõnda lõiku rohkem, mõnda vähem. Minu jaoks suurim elamus on Kõpu poolsaare ja Leemeti metsarajad, mis pakuvad ka adre- naliiniotsijale naudingut. Kui väga tahta, on võimalik rada läbida ka ühe päevaga, aga nautimisega sel juhul suuri seoseid ei ole,“ räägib Remmelg ja soovib heas vormis ratturile jõukohasena pigem kahe- päevast ringi. ■

RAJAMEISTRI SOOVITUSED

- Rada annab hea ülevaade erilmeli- sest Hiiumaast.
- On üsna huvitav kogemus kulgeda ihuüksi vaikuses keset metsateed, kui me tavapäraselt oleme harjunud liiklusrumaga.
- Kõige nõudlikumateks lõikudeks pean Tahkuna ja Kõpu poolsaare oma, kus rada kulgeb osaliselt möö- da kitsamaid metsaradu ning esineb ka liivasemaid lõike.
- Ülejäänud rada on kindlasti jõu- kohane ka lastega läbimiseks.
- Eelkõige on Hiiumaa rattara- da mõeldud maastikurattaga läbimiseks või äärmisel juhul ka gravel-tüüpi rattale, kuna lisaks asfaldile kulgeb trass nii kruusal kui ka metsaradadel, samuti on liivasemaid lõike.
- Raja mugavaks läbimiseks tasub kindlasti kaasa võtta nutiseade, mil- le abil teekonda jälgida (kui tekib kahtlus raja kulgemise suhtes), või laadida gpx-fail rattakompuutrisse.

Soera Talumuuseum

PALADE LOODUSHARIDUSKESKUS

HIIMUMAA VALD

Loodusõpe Hiiumaal

Loodusõppeklassid
Kivimite maja
Vana talukultuur
Õppeprogrammid
Loodusmatkad
Laste teadusklubi
Teemaõhtud
Metsanduslik õppeklass

Avatud:

01.06 kuni 31.08 kell 11.00 - 18.00

P ja E suletud (v.a. grupid ettetellimisel)

Kontakt:

www.lhk.palade.edu.ee/blog

paladeihk@hiiuma.ee

tel. + 372 63 422 087

Kivimite maja

HIIMUMAA TERVISERAJAD OOTAVAD SIND LIKUMA

MATKARAJAD

DISC GOLF

TALISPORT

RATTARAJAD

WC

DÜŠŠ

SAUN

SEMINAR

📍 Suusamäe, Hausma küla, Pühalepa

HIIMUMAA
SPORT

Peakokk Peeter Pihel

TEKST: STINA EILSEN

”
**MINU
MENÜÜD
SÜNNIVAD
LOODUSEGA
KOOSKÕLAS.**

*Peeter Pihel
kergitab
saladusloori,
milline hakkab
välja nägema
Eha retriidi
menüü ning
millest peakokk
inspiratsiooni
leiab.*

Mis sind Hiiumaaga seob ja kõige rohkem inspireerib?

Mind on alati paelunud töötamine linnakä-rast eemal, keset vaikust ja limiteeritust. Olen seda kogenud nii Pädastes Muhumaal kui ka Fävikenis põhjala üksinduses Rootsis. Selline keskkond loob loomingule puhta lehe: piirangud muutuvad tegelikult vabaduseks ja mõtted selginevad. Just see väljakutse toob mind ka Hiiumaale. Lisaks inspireerib Hiiumaa loodus oma puutumatuse ja sõbraliku karmusega. Saare meelelaad – otsekohene soojus, mänglev rahu ja hiidlaste ainulaadne huumor – on mida-gi, mida saan saarlasena nautida ka ise. See on päriselt tervendav.

Mis Eha retriidi peakoka rolli juures kõige tugevamalt kõnetas ning kas „jah“ tuli kohe või pärast pikemat kaalumist?

Mind kõnetas kõige enam võimalus luua midagi tõeliselt saarelist ja olemuslikku. See on koht, kus toit, liikumine, vaikus ja loodusega koos-kõla on üks tervik. Eha kontseptsioon on julge ja samas õdus: maailmatasemel retriit, mille

PEETER PIHeli TUNNUSTUSED

Kestliku toidukultuuri eestvedaja Peeter Pihel on Saaremaalt pärit tippkokk, kes on valitud mitu aastat järjest maailma parimate kokkade ehk The Best Chefi nimistusse.

Pihel on kestliku gastronoomia põhi-mõtteid au sees hoidva Fotografiska restorani kaasasutaja, viie aasta töö eest Fotografiskas sai ta Michelin Guide Green Stari nii 2022. kui ka 2023. aastal.

Ta on olnud Pädaste mõisa restorani Alexander peakokk (2007-2015), pälvinud kaks Michelin'i tähti Põhja-Rootsis asuva Fävikeni *sous chef*-ina (2015-2018) ning saanud kogemusi eri restoranides nii Eestis kui ka mujal maailmas.

Ta on juhtinud telesaateid „Tuhlid ja trühlid“ ja „Peetri köök“ ning kirjutanud raamatu „Minu kodu maa ja meri. Eesti“.

juured on sügaval Hiiumaa mullas. Seega, „jah“ tuli üsna kiiresti. Olin juba varem tundnud, et soovin luua midagi just sellises keskkonnas – see projekt lihtsalt ütles minu eest.

Millisest mõtteviisist ja tööekspidamistest menüüd looma hakkad ning millest toidu valmistamisel kindlasti ei loobu?

Kindlasti ei loobu ma **kohalikust toorainest** ja kasutusviisidest, mis on Hiiumaad toinud läbi põlvkondade: suitsutamine, kääritsemine, aeglane küpsetamine, vinnutamine. Loodus ise seab rütmi ja see ongi kõige ilusam piir.

Lisaks on Ehal oma aed – see tähendab, et lubame endale ruumi katsetamiseks ja uute maitsete juurde kasvamiseks. Ma ei taha tuua saarele midagi pealesurutult „uhket“, vaid las toorained ise kõnelevad. Fookus saab olema selgelt **kohalikul ja looduslikul**: mets, meri, põllud, väiketalud, säilitamismeetodid. Me kasutame seda, mida saar pakub – puhtalt, ausalt, aastaringile omases rütmis.

Maitsete põhjamaise iseloomuga, aga detailid tänapäevased. Kõik tuleb eelnevast loogiliselt:

aastaaeg, saak ja retked looduses määravad menüü rohkem kui ükski trend.

Mida näed selle uue ettevõtmise suurimate väljakutsetena Hiiu- maal? Ja vastupidi, mida on Hiiu- maal, mida mujal ei ole?

Logistika loomulikult. Loodan, et meie külalised mõistavad, et nad saavad maailma serva, imelisse äärealasse. Me ei saa ega tahagi serveerida kõiki globaalse gurmee elemente, see pole eesmärk. Eesmärk on kvaliteet, mis sünnib kohapealsest tõelisusest.

Aga mis Hiiu maal on, seda ei saa mu- jalt leida. Looduse ruumikus, vaikuse kvaliteet ja inimeste soe enesetead- likkus. See loob atmosfääri, mida pole võimalik reprodutseerida.

Kas see roll tähendab sinu jaoks ka seda, et plaanid Hiiu maal ise pikemalt kanda kinnitada? Kuidas elu- ja töörütmi ette kujutad?

Eks täpne rütm kujuneb töö käigus, aga kindlasti vajan Hiiu maal oma kohta, väikest pelgupaika.

Ilma millise väikese rituaalita sa ei kujuta ette üht Hiiu maad päeva?

Jooksmine on minu jaoks rituaal. Tallinna rajad on mul juba peas, Hiiu maal soovin väga avastada uusi teid ja metsaradu. See annab päe- vale struktureeritud alguse ja puhta mõtte.

Kas Hiiu maad elurütm sobib sinu ellusuhtumisega?

Saareline elutempo – see pisut aeg- lasem, teadlikum kulgemine – sobib mulle väga. Saar annab aega: mõelda, luua, olla kohal. Olen ise saare taus- taga ja tunnen seda rütmi hästi.

Milline koht on parim Hiiu maal molutamiseks?

Selle koha pean alles leidma. Ja au- salt, juba see otsing ise on osa molutamisest. ■

FOTO: ERAKOGU

LAVENDLITALU

HIIUMAA

Sündmused 2026

- 27.06- sünnipäev
- 11.07- perepäev
- 16.07- tenniseturniir
- 16.07- hoovikontsert
- 25-26.07- Avatud Talude Päev
- 2.08- lõikuspidu

www.lavendlitalu.ee

Facebook Instagram TikTok /lavendlitalu

Pop-UP pood

värskendav kohvik
lastele mänguala ja taluloomad
töötoad ja fotosessioonid
meestehoid

Avatud:
27 juuni-2 august

E-L 10:00-17:00
P 10:00-15:00

A young girl with blonde braids, wearing a white shirt and a dark skirt, is walking away from the camera through a field of purple lavender. She is holding a very large, light brown teddy bear. In the background, there are trees with autumn-colored leaves under a soft, hazy sky.

Aja-rännak kõhu kaudu

TEKST: HIIU LEHT

püüda saab värsket tuulekala ainult maikuus, sobib ta säilitamiseks nii kuivatamine kui ka sügavkülma pakkimine. Värsket tuulekala saab hooajal osta Kärda kalapoest „Kala ja Vörk“ ning loomulikult kohalike kalurite käest sadamates.

NOSTALGIA TALDRIKUL

Kui küsida hiidlastelt söögikohasoovitusi, kõlab sageli esimesena just Sõnajala söökla, kus leiab näiteks leivasupi. Leivasupp on Sõnajala söökla üks ikoonilisemaid magustoite, mis on menüüs olnud juba 1998. aastast.

Söökla peremees **Aimar Hansen** räägib, et leivasupi tegu võtab küll omajagu aega. „Eile panin leiva lignuma, täna keetsin läbi, lisasin moosi ja maitseid. Nüüd ootan tund-poolteist, kuni jahtub ja siis läheb vahustajasse. Lisan rosinad ja saabki valmis,“ võtab Aimar paljude jaoks lapsepõlvemaitseid meelde tuletava leivasupi tegemise kiirelt kokku. Muheda olemisega Aimar kasutab leivasupi tegemiseks kolme sorti leiba: teraleiba, musta leiba ja Hiiumaa leiba. „Hiiumaa leib annab kõige tugevama maitse, teraleib teeb magustoidu omapäraseks,“ ütleb ta. Kui leivasupp korralikult vahtu läheb, siis kogus kasvab ja ühest potitäiest saab Aimari sõnul 25 portsu. Leivasuppi serveeritakse hapukooriga. „Eks see ole klassikaline toit, mida paljudes kohtades ei leia ja mis nõuab omajagu tööd,“ arvab Aimar, et inimesed kodus üksi seda tavaliselt ei tee.

Sõnajala söökla leivasuppi on kiitnud näiteks Hiiumaad väisanud endine USA suursaadik George Kent. ■

MIDA SÜÜA HIIUMAAL, ET OLEKS TEISITI KUI MANDRIMAAL?

Käkisupp on siiani üks tuntumaid Hiiu rahvustoite. Vanaaja retsept käkisupi valmistamiseks on järgmine: rasvase-poolne soolasealiha, pigem isegi searasv, pruunistatakse sibulaga. Sellele lisatakse juurde nii palju odrajahu, et jahtunud segust saaks käte vahel veeretada suuremat sorti pätsid ehk kähid. Need keedetakse kuumas vees. Kähid muudavad keeduvee paksemaks. Kokku moodustab see supilaadse vedeliku (viu). Kui kähke supi söömisest üle jääb, saab neid süüa hommikul või külmalt leiva kõrvale.

Mihkli talumuuseumi perenaised oskavad käkisuppi teha küll. „Kui muuseumituuridel tellitakse käkisuppi, siis peab seda tänapäeva maitsele natuke sobivamaks tuunima. Näiteks kähid tuleb teha väiksemad, klimbisuurused,“ ütlevad nad. Kohalikud perenaised soovivad, et rasvaga üle pingutada ei ole vaja ja vedelikuks võtta pigem puljong kui paljas vesi. Sibulat võiks olla pigem rohkem kui vähem – annab hea maitse – ning rasva asemel pruunistada neid või sees. Kuulus Hiiumaa pärimustoidu perenaine **Õie Laksberg** soovib supiportsule lisada ka lusikataie hapukoort – saab veel parem.

Tuulehaug ehk **tuulekala** tuleb kord aastas – maikuus – läbi Taani väinade ja kogu Läänemere peamiselt Hiiumaa ranniku lähedale kudema. Eriliseks, ja mandriinimesele isegi ehmatavaks, teevad tuulekala rohelised luud. „Eks nad on elektriga püütud,“ naljab hiidlane. Vanasti oli tuulekala pigem vaesema aja söök, nüüd aga on tõusnud hiidlaste rahvuskalaks, nii et tema saabumist juba viimased 15 aastat koguni tuulekala festivaliga tähistatakse. Tuulehaugi väärtsi võib üles lugeda mitu. Tänu vähestele rasvasisaldusele sobib ta saleda joone hoidjale igati, söömisel on rohelist värvi luud hästi näha ja tal ei esine inimesele ohtlikku paelussi.

„Tuulekala püütakse mõrraga, võrguga või trollides,“ selgitab festivali korraldaja **Tuuli Tammla**, MTÜ Hiiukala tegevjuht. „Trollinguvõistlus on tuulekala festivali üks kõige põnevam ja kirgi kütvam osa.“

Tuulekala võib süüa mitut moodi: marineeritud kallerdub ta hästi ja on seetõttu eriliselt hea, lemmikute hulka kuulub suitsutuulehaug. Kui muud teha ei oska, siis prae pannil. Kuna

EST. HIIUMAA 1850 PRUULIKODA

SÕÖM HIIUMAAD

Hiiumaa Pruulikoja Resto on õdus resto otse Kärkla südames, Vabaduse tänaval, mis on avatud iga ilmaga ja iga päev. À la carte menüü keskendub nii kohalikule kui kaugemale toidule ning lõunapakkumised ootavad iga argipäeval kell 12-15. Meie meeskond hoolitseb nii maitstva menüü kui meeleoluka atmosfääri eest, et teie elamus saarel oleks võimalikult eriline ja meeldejääv.

Hea toit ja parim õlu Hiiumaa Pruulikoja Restos

Hiiumaal on õlle pruulimine alati au sees olnud. Õige hiiu õlu ei tohtinud olla liiga kange, et jooja liiga kiiresti purju teeb, ega ka liiga lahja, et maitse veidi vesine tundub. Hea õlu oli ikka selline „misjuures hoiab“. Meie õlled on lihtsad. Oleme neid luues pannud pudelisse Hiiumaa looduse ilu, siinse rahu ja vaikuse.

hiiumaapruulikojaresto

VABADUSE 15, KÄRDLA

+372 5887 1200

hiiumaapruulikoda.ee

KALANA JAHISADAM

+372 5300 6343

36 kaikohta – 2 matkaauto kohta
restoran – süvis 3,0 m
max pikkus 24 m – max laius 6 m

KÄRDLA SADAM

+372 5666 2514

88 kaikohta – 15 matkaauto kohta
2 restorani – süvis 3,0 m
max pikkus 24 m – max laius 10 m

HIIUMAA SADAMAD

KÄRDLA • ORJAKU • SÕRU • KALANA

ORJAKU SADAM

+372 5345 5059

75 kaikohta – 5 matkaauto kohta
restoran – süvis 2,7 m
max pikkus 24 m – max laius 10 m

SÕRU JAHISADAM

+372 514 5206

45 kaikohta – 5 matkaauto kohta
restoran – süvis 3,0 m
max pikkus 24 m – max laius 6 m

Rauno Zubko

TEKST:
JAANO MARTIN OTS

Rahvatantsija, koreograaf, tantsuõpetaja ja tantsupeo liigijuht Rauno Zubko on pärit Käina vallast Kolga külast. Rahvatantsuga alustas ta Killukese tantsurühmas Helgi Taelma juhendamisel ning pastlaid niipea varna visata ei kavatse.

”**KÕIGE UHKEM
PIDURÕIVAS ON
RAHVARÕIVAS.**

Rauno jaoks ei ole rahvariided vaid esinemiskostüüm või tööriietus ning Hiiumaa pärimus, vaid arhiivimaterjal, millest loominguks või teadustöök aimest ammutada.

„Pidurõivana kannan rahvariideid ka väljaspool tööd. See on kõige uhkem pidurõivas, alles pärast seda tuleb ülikond. Selles mõttes oli Hiiumaa rahvariideaasta väga tänuväärne ettevõtmine, et aitas inimesteni jõuda, tuua esile see kübeke meie kultuurist, mis on tegelikult nii rikas ja nii-nii rohke. Rahvarõivas on järjest populaarsem ning on oluline panna see esiplaanile mitte ainult Hiiumaal, vaid ka laiemalt. Kui inimeses tekib kihk ja soov, et ma tahaks oma kihelkonna rahvarõivaid, on see tükike sinu pärimusest ja juurtest. Isegi kui need rahvariided on enamiku aega kapis ja võib-olla alles laulupeole või tantsupeole tulles saad need selga panna, siis tegelikult on ju uhke asi, et sul on kapis selline teadmine oma päritolust, ajaloost ja traditsioonidest.

Hiiumaa pärand on rikkalik, kuid lünklik. Olen oma töös kaevunud minevikku ja Hiiumaa on vähemalt tantsude mõttes vaeslapse osas. Kas kirik või muud nähtused on rahvapärimust hävitanud ning paljud tantsud ei ole säilinud. Aga need, mis on, on tugevalt eristuvad. Näiteks Hiiu valss, mis küll elavas traditsioonis ei olnud kindlasti selline, nagu me täna teame. Aga kultuur ongi midagi elavat ja

hingavat. Alustame sellest, et kultuuri kõige suurem eristumine on keeles. Kui lähen Paladele tädile külla, kes räägib hiiu murret, hakkan talle seda vastu purssima. Õnneks on hiiu keel raamatusse pandud ja sealt ta enam põgeneda ei saa. Ma väga loodan, et ka seda elavat keelt meil Hiiumaal ikka veel mõneks aastakümneks veidikenegi säiliks,“ vuristab Rauno kirglikult ühe hingetõmbega.

Ta möönab, et Hiiumaa on olnud osa tema identiteedist kogu aeg: „Koreograafia-koolis olin „Hiiumaa poiss“. Pärnakaid, tartlasi ja teisi ei kutsutud kohanime järgi, ju see on nii palju teine maailm, kust ma pärit olen, et seda tunnetatakse ja see paistab välja. Perenime sain ukrainlasest vanaisalt, aga temaga ma elus ei kohtunud. Vanaema juured on kõik Hiiumaal ja sinna on alati hea tagasi minna. Hiiumaal olemisest paremat lõõgastust ei ole. Mu unistus on, et kui see töötuhin ükskord üle

läheb, siis tahan Hiiumaale tagasi minna.“

Hetkel Raunol tegemist jagub. Ta on rahvatantsuseltsi Pääsuke kunstiline juht ja tantsuõpetaja, osaleb koreograafina erinevates teatri- ja kontserdiprojektides ning on kaasatud järgmise tantsupeo korraldustiimi. Hiiumaal käib ta akusid laadimas.

Muret teeb talle, et Hiiumaa saba laulu- ja tantsupeo rongkäigus jääb iga korraga lühemaks. Sellega lubab ta tegeleda ning kinnitab, et on iga kell valmis panustama.

„Kõigepealt tuleb luua kasvupinnas, laulu- ja tantsupeo liikumise kasvamine on mentaalsuse küsimus. Koolid on pannud suure rõhu spordiliikumisele, mis on väga hea, tervislikud eluviisid on olulised. Aga samamoodi on olulised meie pärimus, laul ja tants. Olen avatud, kui kool tunneb, et on vaja teavitustööd, siis hüppan kampa.“ ■

RAUNO ZUBKO HIIUMAA AJAST

Hiiumaale ei saa lihtsalt korra sisse astuda – sinna tuleb jääda, olla ja lasta end kanda. Mandri tempolt tulles on vaja aega, et hinge rütm ümber häälestada. Saar elab oma ajas, mis voolab teistmoodi – aeg venib, avaneb. Seal saab kulgeda, hingata, lihtsalt olla. Lähed hetkeks linnulaulu kuulama ja avastad end tundide pärast ikka samast paigast. Poesabas jutustavad inimesed omavahel ning sedagi tuleb võtta osana kohalejõudmisest.

Võib-olla see ongi see, mis mind Hiiumaa juures alati kõige rohkem paelub. Kui ma Hiiumaale tulen, siis ma tean, et mul peab selleks olema mitu päeva, et olla ja hingata, sest tulles sellisest mandri rütmist ja jõudes Hiiumaale, võtab üleminek natukese aega. Ja see on kõige parem puhkus vist üldse. Võib käia sooja mere ääres, aga Hiiumaa aeg ja see Hiiumaal olemine – ma arvan, et sellest paremat lõõgastust ei ole.

FOTO: ERAKOGU

”
**HIIUMAAL OLLES
JOON IGA PÄEV
ALLIKAVETT.**

TEKST: RENE SATSI

Risto Vaidla

Risto on Kärblast pärit andekas näitleja, kes on tuntud oma rollide poolest Eesti Noorsooteatris ja menukates filmides. Ehkki pealinnas teatritööd tehes elab ta kiiremas rütmis, on tema juured Hiiumaal.

Hiiumaa on koht, kus on tunne, et aeg liigub aeglasemalt. Kas „Hiiumaa mentaliteet“ on su ellu eripärase vaatenurga või rahu andnud?

Tugevalt on Hiiumaa rahu tajuda siis, kui olen värskelt saarelt tulnud. Siis tunnen, et viibin aeglasemas rütmis, olles loodusega kooskõlas. Seda eripärast vaatenurka tajun vahel lihtsusetundes või oskuses lasta asjadel minna ning mitte võtta kõike liiga tõsiselt.

Kindel paik, mida pead saarele tulles külastama, või traditsioon, mida läbi viima, et tunda, et oled tagasi kodus?

Koju jõudmise hetk tuleb, kui jalgu puudutab saare pinda või kui sõidan praami pealt maha. See hetk on eriline – kodurahu tunne. Esimese asjana lähen

vanemate ja vanavanemate juurde ning kui lähedased on kallistatud, võtan hetke, et tunnetada saare olemust, hingata ning olla samas rütmis.

Meil voolab koduhoovis allikavesi. On omamoodi rituaal, ilma milleta enam ei saa: iga päev joon allikavett, pesen käed ja näo, lasen veel imbuda pooridesse, hingam sügavalt sisse – võtan vastu Hiiumaa olemust.

Kõige tugevam Hiiumaa lõhn, mis sind tagasi lapsepõlve viib? Kas see mõjutab meeleolu mõnikord ka praegu?

Kõige tugevamat Hiiumaa lõhna ei ole kerge sõnadega edasi anda. Selles on ainult sellele kohale omane puhtus ja värskus, olgu merekaldal või metsas. Kõige tugevam lõhn on vanaisa hoovis

olevas vanas poolsuitsusaunas. Teist sellist lõhna pole. See üle 120 aasta vanune kohtumispaik, kus esivanemad on käinud, kannab endas erilist energiat ja vaimu. Sellega seostub minu jaoks kogu mu elulugu.

Hiiumaa inimesi tuntakse kuiva huumori ja spetsiifilise keelekasutuse poolest. Kas oled näitlejana kasutanud teadlikult „Hiiumaa aktsenti“ või huumorit mõnes rollis?

2025. aasta suvel töime Viscosa Kultuuri- tehases Mait Jooritsa eestvedamisel lavale „Jänki seiklused Hiiumaal“. Sain rõõmuga natuke Hiiumurakut proovida. See on esimene roll, mis oli konkreetsest lavale loodud nii, et sain murrakuga tegeleda. Üldiselt meeldib mulle rollides vahel proovida, kuidas need kõlaksid Hiiuma laulvas kõneviisis – see on alati väga värskendav, kuid jääb enamasti ainult minu rõõmuks.

Oled hinnatud näitleja pealinnas. Kas on olnud mõtteid ka püsivast tagasilõikimisest Hiiumaale? Milline võiks olla sinu panus saare kultuuriellu, kui peaksid tagasi pöörduma?

Hetkel ei näe võimalust Hiiumaale kolida. Nii palju tööd ja sagimist on pealinnas ning praegu pole see mõeldav. Küll võiksin elu viimase kolmandiku Hiiumaal veeta, seal saaksin olla rohkem loodusega ühes rütmis. Mul on väga vedanud, et mu elukaaslane Anna armastab Hiiumaad ja näeme ühiselt, et vanemas eas oleks see koht meile sobiv. Moel või teisel panustan juba praegu Hiiumaa kultuuriellu ning kaaluksin võimalusi selle edendamiseks, kui seal püsivalt viibiks. ■

Salva reisikindlustus

— asendamatu kaaslane igal reisil

Reisikindlustus säästab teid ootamatutest väljaminekutest ning tagab muretu puhkuse- või ärireisi. Kõige kindlamalt võite ennast tunda siis, kui olete ära kindlustanud kõik põhilised juhtumid, mis reisil olles ette võivad tulla.

Pakume teile järgmisi reisikindlustuse võimalusi:

- tervisekindlustus
- reisirõrke kindlustus
- pagasikindlustus
- vastutuskindlustus
- rendiauto omavastutuskindlustus

Olenevalt reisi sihtkohast ja iseloomust võib olla vajalik ka mõne täiendava riski vastu kindlustamine. Meie lisariskid on:

- Reisirõrke looduskatastroof ja terrorism
- Pagasi hilineamise kõrgendatud hüvitis
- Ettevõtte streik ja maksevõimetus
- Organiseeritud ürituse ärajäämine
- Riskiohtlik tegevus või füüsiline töö

”**ÖÖSEL
LENDA KÕPU
TULETORNI
JÄRGI!**

Tõnis Lepp

TEKST: JAANO MARTIN OTS

Piloot, lennukooli Nordic Aviation Academy omanik ja lennuõpetaja ning klahvpillivirtuoos Tõnis Lepp on Võrumaa poiss. Hiiumaale jõudis ta esimest korda aastal 1988 ning mõistis kohe, et sellele saarele peab ta oma maja püsti panema.

„Kui oled mägede ja järvede vahel kasvanud, ei taipa, et igatsus mere järele on tegelikult verre sisse kirjutatud. Olin kümneaastane, kui päris merd nägin. Ja ikka ei saanud aru, et mul on niisugune häda peal, merehüda. Siis ma kõigepealt õppisin lendama.

Esimest korda Hiiumaal sugulase juubelil kuulsin, kus ja mis müüa on. Otsin kohe talu Emmastes Tilga külas. Käisin seal lennukiga ja lennutasin rõõmsalt hiidlasti, lennuk seisis kolm ööd maja taga. Siis mõtlesin, et milleks suveks keset Hiiumaad, kui ei ole võimalik merele minna? Sama hästi oleks võinud osta talu Paidesse, on parem ühendus ja vähem maad sõita.

MEREÄÄRNE MAA TUULISES RANNAS

Kui tulid müügile kaks mereäärset maalappi, läksin elevile. Üks hiigelsuur oli Jausas ja teine Haldis. Viimasele ei saanud kuidagi ligi, teed polnud. Mere poolt oli pilliroog, kalda poolt võsa ja muda. Mul oli siis ATV, sain koordinaadid ja leidsin koha üles. Pakkumisel keegi seda tükki ei tahtnud. Muidugi teadsin, et mõistlik inimene ehitab oma maja merest kaugemale, aga mina tahtsin seda krunti. Otsin ära. See oli võimas tunne, et mul on koht Hiiumaal mere ääres. Mis siis, et ligi sai suvel, kuiva ilmaga ja ilma autota,“ rääkis Lepp.

Juurdepääs tuli ise rajada: „Hakkasin maaprandust tegema, nagu Vargamäe vana Andres. Kaevasin kraavi ja sealt võetud pinnasest ehitasin tee. Kui esimest korda autoga ligi sain, nii et tolmas, tundus, et probleem on lahendatud.“

Aga Hiiumaa oli tõrges. Vesi käis üle õue ja kõik oli jälle pehme. Uue tee ehituseks ja hoovi kergetamiseks vedas Lepp kohale sadu kallurikoormaid täitematerjali ja kaevas kuivenduskraavi suuremaks. Selle mereni ulatuvast pikendusest sai paadisadama sissesõidukanal.

TÕRE MERI JA SÕBRALIKUD HIIDLASED

„Sadam ja tee on väga sarnased ehitised, mõlema jaoks on vaja ekskavaatorit. Selle töö käigus sain paljude hiidlastega tuttavaks, peaaegu sõbraks. Õppisin ära, et „tulen sel nädalal läbi“ on Hiiumaal piisavalt täpne ajamäärus. Ma siis istusin kodus ja ootasin iga päev, millal ta tuleb, aga selgus, et Hiiumaal pole kellelgi kiiret. Kõik toimib mõnusa lõtkuga mõlemas suunas. Kui ei jõua, tuleb järgmisel nädalal. Aga kõik võib ka varem juhtuda,“ meenutas Lepp.

Tee ja sadam said valmis, aga Hiiumaal oli uus

üllatus varuks. 2005. aasta ülejutus jättis alles vaid ühe ehitise – kuivkäimla, mille peremees sai kätte paarsada meetrit eemalt küla poolt. Kõik muu oli katki ja vee all, meri lohistas suuri jääpankasid üle hoovi. Lepp ehitas kõik uuesti üles. Lisaks paadisadamale on tal koduõues ametlik rahvusvahelistesse kataloogidesse kantud helikopteri maandumisplats.

„Lõuna-Eesti poisi tarkus löi välja: kive on mere ääres palju. Tegin neist müüri. Mitte ilu pärast, vaid et see lõhuks suuremad jääpangad ära, enne kui need majani jõuavad. Minust on saanud korralik ilmajalgija. Kaamerapildist näen, kui vesi on jälle tõusnud. Madalrõhkkond ja läänetuul toovad vee õuele. Maamõõtjad käisid ja ütlesid, et maja on ainult 1,6 meetrit merepinna kohal. Igal sügisel tõstan asjad kuuris ja toas kõrgemale. Kahju muidugi, kui vesi asjad ära rikub. Aga teisest küljest on see kõik tore. Põrand on mul senini soojustamata – kui vesi sisse käib, siis see saab niisama hästi ka ära minna,“ selgitas Lepp. Üks asi on Hiiumaal veel, mis Võrumaa poissi üllatas – tuul.

„Olen rannakalur ja jahimees. See on enesestmõistetav, et sellises kohas elades tood toidu merelt ja metsast. Kuid tormiga merele ei lähe. Ei teagi, kumb rohkem tuju rikub, kas vihm või tuul. Kui ikka kõvasti puhub, siis õues olla ei taha, lähen tuppa ära. Kogu toitu ma siiski ise ei tooda, kartuli- või viljakasvatajat pole minust saanud. Hiiumaa muld ei ole sama mis Võrumaal. Kui tahad siin taimekasvatusega tegeleda, pead mulla tooma Lõuna-Eestist. Väike aiamaa on ikka, sibul, till ja muud rohelist. Aga viljapuud siin ei kasva. Võib-olla ei lase tuul, mis rannas puhub, viljapuudel kasvada,“ arutles Lepp.

OLEN IKKA HIIUMAAL KÜLAS

Hiidlasi on Tõnis paremini mõistma hakanud nendega koos kalal ja jahil käies: „Ma ei ole enam võõras, aga aktsepteerin, et olen siin külas. Ei julge lubada, et kui hiidlane ostaks Võrumaale või Setumaale maja, siis teda samamoodi vastu võetakse. Respekteen iga hiidlast. Lõuna-Eesti inimesel on hiidlastest keeruline aru saada – millal on naljajutt, millal tõsine. Olen õppinud: kõike mäletatakse, mis sa kunagi teinud või öelnud oled. Lõunaestlased

FOTO: ERAKOGU

unustavad kohe ära, sa võid seal rääkida mis tahad ja järgmine päev võid tulla uue mehena. Hiiumaal nii ei saa.

Minu silmis on hiidlase olemus, et ta on ääretult kannatlik. Lepikkus oleks muidu samuti õige sõna, aga sinna peab juurde lisama sellise sitkuse – nagu kadakas. Elu on Hiiumaal karmim kui suurel maal. Kui täna praam ei lähe, no siis äkki homme. Kui homme ka ei lähe, siis ülehomme ikka ja kui ei lähe, no küll me hakkama saame. See ei tule Lõuna-Eestis kõne allagi, laev peab minema kohe ja praegu.

Selle hiidlasliku rahu endasse võtmist olen nautinud. Lõuna-Eesti veri on mul sees, aga iga kord, kui praamile astun, siis hingam sügavalt – nüüd algab rahu ja mõnu. Naudin iga hetke saarel.“

ÕHUST ON HIIUMAA SUUR METS

Lennuki ja kopteriga on Lepp Hiiumaal käinud palju ja igasugustes maandumiskohtades. Kord, kui päevaplaan väga tihe, tuli ta matustele kopteriga, maandus kalmistu kõrval. Tema sõnul on Hiiumaa elu ülevalt vaadates jaotunud mööda rannaääri. Õhust paistavad eraldi kuldne Kaibaldi liivik ja roostikuga ääristatud Tihu järv, aga muidu on Hiiumaa üks suur soo ja mets.

„Kui lendad hea nähtavusega ööl Tallinnast Hiiumaale, siis Kõpu tuletorni tuli on kohe näha, kui üles oled saanud. Lenda selle peale ja alles siis, kui lähemale saad, hakka vaatama, kuhu maanduda,“ soovitas piloot. ■

FOTO: ERAKOGU

”
TAHAKSIN
HIIUMAALE
OMALT POOLT
MIDAGI
TAGASI ANDA.

Kadri Tikerpuu

TEKST:
JAANO MARTIN OTS

*Kultuuriprodutsent
Kadri Tikerpuu loeb ennast
100% hiidlaseks.*

„Minu isa Kaarel oli hiidlane, juured on Käina kandis. Kuid Siberis sündinud ema ütles ikka, et kes Hiiumaal ei ole sündinud, seda päris hiidlaseks ei peeta. Tegelikult tegi ema Hiiumaa jaoks tohutult palju ja oli rohkem hiidlane kui paljud hiidlased ise,“ arwab Kadri. Üle-eelmisel aastal lahkunud ema Vilma Tikerpuud meenutab nimeline merevaatega pink Hausma rannas. „Emale oleks see väga meeldinud! Ta oli suur talisupluse eest-

vedaja ja kohaliku elu edendaja, mille eest ta sai isegi presidendilt ordeni,“ ütleb Kadri.

Kadri võiks pikalt rääkida, mida Hiiumaa on talle andnud. Avatud meele. Sõpruskonna. Kevadeti koolivendadega kalalkäigud. Kõik-teavad-kõiki- ja kõik-aitavad-kõiki-tunde.

Kadri kinnitab, et ka tema tahab omalt poolt Hiiumaale tagasi anda nii palju kui võimalik: „Ma olen ju kultuurikorraldaja, saangi läbi oma töö Hiiumaale lisaväärtust tuua.“

„Eestis on igaühel Hiiumaa kohta oma arvamus. Võõrale on Hiiumaa turismi-sihtkoht. Aga hiidlasele on see alati kodu.

Mulle samuti, kuigi kodu on mul ka Tallinas. Käin Hiiumaal sageli, aga täitsa suvaliselt, ei ole graafikut, mis päeval kindlasti sõidan. Mu sõbrad elavad Kärddlas ja nende juurde võib alati koputamata sisse astuda,“ kirjeldab Kadri, mida tähendab kodusaar mandrile läinud hiidlasele.

„Muidugi tuleb Hiiumaa minuga igale poole kaasa. Hiidlaste suhtlus on vabam, me ütleme kõigile sina. Olen selle lihtsama, siirama ja hiidlaslikult omamehelikuma suhtluse endaga mandrile kaasa toonud, mis võib tunduda nii mõnegi arvates selline kohatuse piiril olev. Akadeemiline kõnelaad kahjuks minuga väga kaasas ei käi. Üldiselt on hiidlasele omane selline pisut lapselik avatus, isegi võõrast ei jäeta tänavale, vaid pakutakse öömaja elutoa diivanil, kui tal vaja on,“ naerab Kadri.

Nargenfestivali, Pärdi päevade ja paljude muude kultuurisündmuste korraldajana töötab Kadri igapäevaselt koos Eesti dirigendi Tõnu Kaljustega. „Septembris, kui tähistatakse Arvo Pärdi sünnipäeva, toon ma alati ühe kontserdi ka Hiiumaale. 2023. aastal kutsusid Enn Kunila ja Arne Mikk mind korraldama hiidlase Rudolf Tobiase 150. sünniaastapäeva pidustusi – see oli suur au. Eelmisel aastal aitasin korraldada Erkki-Sven Tüüri juubelikontserti Kärddla kirikus. Need on minu oskused, mida saan pakkuda, et elu saarel oleks kultuursem,“ ütleb Kadri.

Viis aastat tagasi hakkas Kadri Kärddla kirikus korraldama teise jõulupüha kontserte.

„Jõuluajal on mandril elavad hiidlased kodus käimas. Mõtlesin, mida võiks teha need, kes kõrtsi ja diskole ei taha minna, et kus sõprade ja tuttavatega kohtuda. Teadsin, et Ott Lepland, ka hiidlane, on vanaema juures. Ütlesin siis, et tule palun ja laula sina meie kontserdil,“ meenutas Kadri traditsiooni algust. 2025. aasta jõulukontserdil esines täismajale Koit Toome.

„Ehkki ise ma Hiiumaal püsivalt ei ela, hoian teda alati südames. Kui saan kuidagi oma poolt läbi oskuste ja töö midagi tagasi anda, siis on see vähim, mida saan teha,“ lubab Kadri. ■

”
**HIIUMAA
RITUAALID
– TENNIS JA
SAUN.**

Robin Valting

TEKST: RENE SATSI

Robin on sündinud ja kasvanud Kärdlas. Ta on kõva juutuuber, mänginud rohkem kui hobi korras võrkpalli, teinud reisisaateid, olnud produtsent, saatejuht ja mis kõik veel.

Millega soovid, et su nime eelkõige seostataks?

Meeleolukate reisisaadete ja videote produktiooniga. Tunnen, et oleme häid asju teinud.

Varem tegin palju sporti, mängisin võrkpalli ja jalgpalli. Pärast üheksandat klassi oli vaja otsustada, kas minna spordigümnaasiumisse või vaadata, mis jalgpalliga saab ja minna nii-öelda tavalise hariduse teed. Spordikoolis läks hästi, tuli pakkumine Eesti meistriliigasse Tartusse. 10. ja 11. klass käisin Audenteses, gümnaasiumi viimase klassi tegin Tartus ja samal ajal mängisin Eesti meistriliigas võrkpalli. Pärast seda jäi sport teisejärguliseks, tulin Tallinna tööle. Praeguseks ongi igapäevaelu Tallinnas.

Kas kunagi tahaksid püsivalt Hiiumaale tagasi minna?

Näen, kuidas vend naudib Hiiumaa elu. Mina pean olema oma elu ja tööasjadega Tallinnas, aga kindlasti ei välista ühel hetkel Hiiumaale tagasi minemist, kui mul on lapsed. Olen hetkel 28-aastane – aega küll. Mu isa, vend perega, vanaisa ja vanaema elavad Hiiumaal ja käin seal tihti.

Mis tunne on saarele jõudes?

Suured tunded. Lähen reedel praamile, teades, et pärast sõitu ootavad kolm mõnusat päeva. Jõuan koju, teen sauna. Tulen välja Tallinna kiirest elutempost: see liiklus, igale poole jõudmine. Meil peres mängivad kõik tennist, teeme nii paaris- kui ka üksikmängu.

Kas sul on Hiiumaal oma rituaal ka?

Meile tehti uus spordihoone. Seal on super-tingimused. Enne sauna käime tihti tennist mängimas. Võib-olla see on rituaal?

Milline oleks su isiklik soovitus Hiiumaa külastajale?

Soovitaksin turistidel peale randades käimise käia ka kalal. Ei ole raske leida inimest, kes tuleks kaasa ja näitaks, kus püüda. Ma ei ole parim soovitaja sellisteks turismiatraktsioonideks nagu näiteks Rebastemäe, jalutada saab igal pool, aga minge Hiiumaale kalale, see on eriline kogemus! Haugi saab vaat et igal aastaajal!

Mis on hiidlase iseloomust säilinud, kuigi kaua mandril elatud?

Hiiu huumorisoon on kindlasti külge jäänud. Must huumor on hea! Läbi spordi on mulle Hiiumaalt kaasa tulnud emotsionaalsus. Räägin palju ja olen emotsionaalne. Seda õpetas ilmselt sport, sealt jäi külge.

Räägi mõni noorpõlvemälestus Hiiumaalt.

Läksime kambakesi purjetama. Oli ilus suvepäev. Meile anti paat kätte. Tuul keeras teise suunda, poom tuli üle paadi. Üks sõpradest sai sellega vastu pead ja käis pikali. Purjetamistreener Ott Epner karjus kaldal, sõber oli paadi põhjas. Mina naersin. Olin kolmeteistaastane.

On sul mõni suur unistus?

Ma ei ole kunagi suur unistaja olnud. Sul peavad olema mõtted, mida tahaksid teha, ja pead ise sellega hoidma „ora perses“, et need mõeldud asjad läheksid nii, nagu sina soovid. Rahulikult teed ja lõpuks elu viib su sinnapaika, kus olla tahad. ■

Aega 00

TEKST: ROBERTA LAAS

Ujusin internetiookeanis ükspäev uue termini otsa: *urgency culture* elik kodukeeli „kiireloomulisuse kultuur“. Nimelt kaebavad laiemal ilma psühhoterapeudid, et just selle kiireloomulise elu käes pidavat viimastel aastatel vaevlema suur osa nende patsiente.

Õigemini tulevat nad peamiselt kurtma ärevust, aga siis, pehme sohva peal ja kella kalli tiksumise saatel juttu edasi arendades selgub ärevuse põhjus – neil on sipelgad püksis.

Hermkiire on selle värgiga, kui keegi midagi telefoni kirjutab või kirjakasti suskab, kui sotsiaalmeedia jälle tähtsa häälega piiksub ja näöraamatu ikoon telefoniekraanil uhkusest punaseks läheb ning kui veel südaöösi mõni tööasi meelde tuleb ja üleüldse – aega pole kaotada!

AJAARVAMINE

Mulle meeldib Kassaris elada, sest siin ei ole kiireloomulist suurt midagi. Hiiumaa on nagu oas ülestimuleeritud maailmas. Ja ajaarvamine käib endistviisi looduse järgi. Isegi kõige kiiremal ajal, kevadel.

Kõigepealt hakkame me kollektiivselt varakevadise päevakaare kerkides kuidagi alateadlikult mööda põõsaluseid nuuskima, et no KAS ON JUBA? Kas on juba lumikellukesi?

See tekitab peaaegu hasarti ja esimesele lumikellukeste avastajale kuuluks nagu isiklikult ametliku kevadhooaja välja kuulutamise au. Raagus lepamets hakkab lillakaks tõmbuma, kaseladvad punakaspruuniks.

Kui juba ka märtsikellukesed pead välja pistavad, on kevade tulek hoo sisse saanud ja lootus muudkui kasvab, et ka sel aastal saab talv tõesti ükskord otsa.

Edasi tuleb mitte aprill, vaid sillad, krookused ja sinililled. Aga mitte märkamatult, vaid ikka nii, et küla vahel jalutades tuleb sellest naabritele valju häälega teada anda – kas teadsid ka, et aeg on juba nii kaugel?!

„Sinilillede aeg,“ öhkab naabrinaine, „kas kujutad ette, et ühel aastal magasin sinilillede aja maha!“

Seesuguse hirmsa patu peale vaadatakse meite saarel küll üsna viltu.

Järgmiseks ilmuvad ajaarvamise areenile võililled, tulbid ja nartsissid – „mürt-

suga!“, nagu ütleb naaber mäe pealt. Ja seejärel lõpuks kõige püham aeg tervel saarel. Sirelite aeg!

„Sirelite aeg“ tähendab ühtlasi ka lapsepõlve, soojust, esimesi julgeid ujumisi ja üürikest kullakaaluga ajaseisakut. Saar on siis veel tühi ja vaikne, ööd aga juba valged ja lühikesed. Ainult suleliste-tiivuliste turismiklaster kihab. Äkki hakkavad sirelid öitsema ja see on ajaliselt üks tähtsamaid verstaaposte terves aastaringis – natuke nagu see hetk peost, kus laud on kaetud ja laualina veel säravvalge, kõik nõud puhtad ja paika sätitud, aga külalisi veel pole. Idüll.

KIIRELOOMULINE

„Oijah,“ ohkab Aino*. „Äi saanud täna riisunud, no kohe mitte pole isu olnud. Ju homme on uus päev.“

„Kuule, kas see pisune öökülm floksile ka häda teeb, mõtlesin täna istutama hakata?“ uurin hajameelselt hoopis muud teemat.

„No kuhu sul nüüd nii hirmus kiire hakkas?“ imestab Aino ja mõeldab mind, ärakaranud linnalast, rahuliku pilguga. „Aega on!“

Ma ei teagi, järsku on endal ka häbi, et juba aprilli alguses peenarde kallale kippusin. Tundus vist, et saan nii talvega kiiremini ühele poole, nohud-kõhad koos muu maltsaga komposti viidud. Tundus kiireloomuline.

Aga Hiiumaa maavara on aeg. Kui üldse millegagi kiire on, siis sellega, et va sini-lilli ega sireleid maha ei maga.

EPILOOG

Ühel kesksuvisel päeval jalutan ühele kaugemale külanabrile külla.

Kaheksakümnene Leida* seisab oma lopsakas ja rikkalikult ülekasvanud aias keset suurt puhmast nõgeseid ja kõrrelisi, lilleline kleit seljas, ja udib ähkides midagi jalutuskepiga.

„Mis sa seal teed kah?“

„Otsin kurgitaimi taga!“ vastab Leida itsitades. „Ma mäletan, et ma nad kevadel kuhugi siia viskasin...“

Rehmas siis käega ja läheb võtab maja ette istet. Jo jõuab nende kiirete asjadega. Aega oo. ■

**Loo tegelaste nimed on muudetud ja ehk ka mõned nende laused natust segi aetud, et autorit ebadiskreetsuse eest järgmise praamiga mandrile tagasi ei pagendataks.*

30.07-1.08.2026

Kodukohvikute päevad Hiiumaal

hiiumaa.ee/kodukohvikutepaevad

5.-7. JUUNIL 2026

KÄRDLAS VABRIKUVÄLJAKUL

HIIUMAA KIRJANDUSFESTIVAL

V PEATÜKK

hiiumaa.ee/kirjandusfestival2026

5. detsember 2026

HIIUMAA GLÖGIKOHVIKUTE PÄEV

hiiumaa.ee/glogikohvikud

TÖÖTAV VANA VILLAVABRIK
WORKING OLD WOOL FACTORY
www.hiuvill.ee

Hiin Vill

”

**KALANASSE
KASIINOSID JA
ÖÖKLUBISID
EI IGATSE.**

FOTO: KRISTEL PEIKEL

Enn Randmaa

TEKST: JAANO MARTIN OTS

Hiiumaa läänepoolseim küla Kalana on kauge koht ka hiidlastele – Heltermaa parvlaevasadamast sõidab sinna ligi tund. Seda hinnatum on Kõpu poolsaare tipp rahu ja vaikust otsivatele suvehiidlastele, kes põgenevad siia Tallinnast või kaugematestki suurlinnadest. Suure mere ääres kõrgete metsade vahel ei peeta kiirust vooruseks.

Paar aastat tagasi valminud Kalana jahisadam andis piirkonnale uue merelise mõotme. Sadamakapten Enn Randmaa ütleb, et möödunud hooaeg oli sadamale alles teine täishooaeg: „Eelmisel aastal käis Kalanast läbi kaks suurt regatti ja hulk uudishimulikke, tänavu oldi kauem. Oli põnevad rahvast. Ei tormanud kohe edasi, jääd ka nädalaks või kaheks. Välismaalaste paar, kus mees purjetas kahemastilisega ja naine omaette ühemastilisega, kinnitas, et pereelule mõjub paremini, kui sõidetakse eraldi laevadel. Üks Soome pere veetis Kalanas kümme päeva, osa küll purunenud achterstaagi tõttu. Nad nautisid vaikust ja rahu ning lubasid tagasi tulla.“

SOOME LAHE JA LÄÄNEMERE RISTTEEL

Asukoht teeb Kalanast sobiva vahesadama Soome, Rootsi, Tallinna ja Gotlandi suundadel seilajatele. Sageli tullakse mööda minnes üheks ööks, aga pärast öhtusööki Kalana Ääre restos otsustatakse jääda ka teiseks või kolmandaks päevaks. Lisaks maitsvale toidule on oluline, et Kalana Äär ei ole kunagi broneeritud – uks on külalistele avatud ja süüa saab alati.

Kalana sadam on mereinimeste kohtumiskpaik. Purjetajad armastavad merd ja teisi mereinimesi ning kaidel juttu jätkub: arutatakse, kus käidud ja kuhu edasi minna, jagatakse soovitusi ja ilmaennustusi. Mõni on Kalanast kuulnud oma jahtklubis, keegi on sadama leidnud kaardirakenduse pilti suurendades. Enn nendib, et kui teised Hiiumaa sadamad on Läänemere ja Soome lahe merematkajatele juba tuttavad, siis Kalanat paljud alles avastavad.

Enn ütleb, et Kalanas on olemist ja tegemist palju, sest aeg liigub teist-

moodi: „Kasiinosid ja ööklubisid meil ei ole ja loodetavasti ka ei tule. Suvel on lähim ostukoht Kõpu suvepood ja talvel kaks korda nädalas Selveri rändkauplus. Sadamast saab laenutada jalgrattaid või tellida Kärblast rendiauto. Jalutuskäigu kaugusel on vaatamisväärsuseks muutunud kaitserajatised ning rattasõidu kaugusel kuulsad Ristna ja Kõpu tuletornid. Ristna RMK keskusest saab valida lühema või pikema matkaraja ja meresõitjad matkavad meeleldi. Turvaline liiva- ja kruusapõhjaga ujumisrand jääb sadamast ida poole, ent hea ilmaga tasub minna ka neeme tippu Ilusate Kivide randa – nimi räägib iseenda eest.“

RAUL RANDMAA SOOVITAB MITTE ÜLE PLANEERIDA

Kalana puhkeküla peremees on Ennu poeg Raul, oma sõnul „ei teagi mitmendat põlve hiidlane“. Sugulasi on Randmaadel Reigis, Kärldas ja Vahtrepas, kuid Kalanas ollakse uusasukad. Enn ostis sinna suvilakrundi 1990ndate alguses, kui Vene piirivalve saare lääneosa vabaks andis, ja elab nüüd Kalanas aasta ringi. Puhkeküla jõudis Randmaade pere kätte kümmekond aastat tagasi, kui vana kämping vajas värskendamist ja eelmine omanik kavatses soojale maale kolida. Randmaad otsustasid äri üle võtta ja majandavad seda suuri riske võtmata – pereliikmete tööjõu ja aja arvelt, tehes laiendusi ning uuendusi vähehaaval ja vastavalt vajadusele.

Kalana puhkekülla mahub kuni 90 inimest. Seal on erinevaid hotellitube, 16 kämpingut ja kuuekohaline peremaja, mis on soe ja kasutuses ka talvel. Puhkeküla on populaarne kooliekskursioonide sihtkoht, esimesed broneeringud järgmiseks suveks on juba tehtud. Viimastel aastatel on Kalanasse jõudnud ka saksa, prantsuse ja šveitsi karavanimatkaajad, kes hindavad võimalust oma automaja otse mere äärde ja metsaraja lähedusse parkida.

Raul soovitab Kalanasse tulles asju rahulikult võtta: „Kalana võlu ongi see, et siin on ruumi ja vaikust. Ärge planeerige liiga palju tegemisi – pärast selgub, et mõni võistlus või mäng jäi tegemata, sest loodus võttis aja ära. Kõige parem tegevus Kalanas on looduse ja mere nautimine, selle keskkonna keskel olemine. Seda tunnet, et loodus võtab aja enda kätte, ei leia kuskilt mujalt. Kalana on koht, kuhu tullakse korra, jäädakse kauemaks ning lahkudes tundub, et oleks pidanud veel paar päeva juurde võtma.“ ■

★ HIIUINGEL ★

LISETTE

purjelaev ★ sailship

Hiiumaa on imeilus ka mere poolt vaadatuna!

Meie saart ümbritsevad veed on põnevad ja vaheldusrikkad, peidavad endas lugusid laevadest ja meremeestest, tuultest ning tormidest.

Hiiumaa laiud ja loodus jagavad avastamisrõõmu.

Sadamad on külalislahked ja turvalised.

Esimese merekogemuse annab juba paari-kolmetunnine seilamine.

Heiskame purjed, saab proovida laeva roolimist ja kursil hoidmist.

Räägime lugusid vanadest aegadest, kui mehed olid rauast ja laevad puust.

Pikemad merereisid võimaldavad uudistada hüljeste elu-olu, külastada meie merendusajalooga seotud laidusid ja sadamaid, tutvuda Hiiumaa rannikumere kauni loodusega. Kui võtta kaks-kolm päeva aega, saab ka tiir ümber Hiiumaa seilatud.

Laevad saavad peale võtta kuni 12 reisijat.

www.halulaev.ee

www.facebook.com/HiiuIngel

www.facebook.com/svLisette

+372 504 9829 +372 528 3710

Merereisid
Hiiumaa vetes

Cruises on
coastal waters
of Hiiumaa

Merimatkat
Hiidenmaan
vesillä

Hiiumaa Militaarmuuseum

Hiiumaa Military Museum

Tahkunas

Avatud 15. maist 15. septembrini
teisipäevast pühapäevani 10.00 – 18.00

*Open from May 15 to September 15
from Tuesday to Sunday 10.00 – 18.00*

Tel +372 5347 9819
info@militaarmuuseum.ee
www.militaarmuuseum.ee

Militaarse Hiiumaa Teejuht
www.mil.hiiumaa.ee

Militaarmatkad / Travel Guide
Urmas Selirand +372 508 3648

Sõru Jazz 2026
18.-21. juuni

SÕRU Jazz^{XIX}

Hiumaa

#sõrujazz
sõrujazz.ee

KARTDAGO:
RACING EXPERIENCE
KÄINA KARDIRADA

**Tule saa osa tõelisest
võidusõiduelamusest!**

- Kardisõidud kõigile huvilistele
- Tiimi- ja sõpruskonna üritused
- Võistluste korraldamine

Külastajate käsutuses on „Sodikart” tehase kardid,
ajavõtusüsteem ja sõiduvarustus.
Instruktaaz kohapeal.

Info ja broneerimine:
+372 53 488 777

www.kartdago.ee

ELAMUSKESKUS TUULETORN

Pakume põnevaid tegevusi nii peredele,
äridele kui sõpruskondadele!

- Tuuletorn – ideaalne sihtkoht peredele, kuid põnevust leiab siit igaüks
- Tule ja avasta Baltikumi kõrgeim sise-ronimissein – 20m väljakutset!
- Hiiumaa lood kõlavad Tuuletornis inspireerivalt ja mitmekeelselt
- Naudi kohalikke maitseid hubases kohvikus RUUDI
- Lusti koos perega bowlingus või naudi vee mõnuseid ujulas
- Koge Hiiumaad läbi meie harivate töötubade ja ekskursioonide
- Õpi tundma hiidlast, hiiu keelt ja kultuuri
- Võimalus korraldada seminare, konverentse ja sünnipäevi
- Avasta Hiiumaa kaunist loodust ja õpi päriselt puhkama!

www.tuuletorn.ee

Café RUUDI

ENDLI MEREMATKAD

Merereisid, paatmaja rent, matkad laidudel,
SUP laudade laenutus ja hülgevaatlused

Endli merematkad + 372 5399 2305

Pauka Puhkemaja

Majutus üle 100 inimesele
Saun
Grillimiskohad
Telkimisvõimalus
Privaatne liivarand
Ekskursioonid merel ja maal

+372 504 0967 · hiiujorn@hotmail.ee
paukapuhkemaja.ee

**TAKSO JA
AUTORENT 24/7**

REISIJATE VEDU
(kuni 19 reisijat)

carrent-hiiumaa.ee

+372 511 2225, jaanusjesmin@hotmail.ee
+372 502 6665, andrusapri@hotmail.com

TS LAEVAD

praamid.ee

Mugav
e-piletisüsteem

Take Off

Kohapeal valmistatud
soe toit pardarestoranist!

R kiosk

Külluslik
pardapood

**HIIUMAA
ON HANKOLE
LÄHEMAL KUI
TUNDUB.**

Kalevi Westersund

TEKST: JAANO MARTIN OTS

Estofiil ja merematkaja Kalevi Westersund julgustab soomlastest hobimere-sõitjaid külastama Hiiumaad oma purjejahi või kaatriga. Ta ise on käinud Hiiumaal üle kümne korra ning peatunud kõigis sadamates, kus vesi on tema väikse purjeka jaoks piisavalt sügav.

„Esimest korda saabusin purjekaga Hiiumaale ja üldse Eestisse 1991. aastal. Meie teadmised Eestist piirdusid piirivalve helgiheitjate valgusvihkudega, mis öösiti Soome lahe lõunataevas vilkusid. Hiiumaale purjetamise loa saamiseks tuli läbida keeruline bürokraatia, kuid huvi oli suur. Sõitsime Helsingist esmalt mööda

Soome rannikut läände kuni Hankoni ja siis sealt risti üle Soome lahe Lehtmassi. Tulime 15 laevast koosneva eskaadrina. Eesti merealad olid meie jaoks avastamata ja eksootilised, mitmekesi koos oli julgem. Igatahes Hanko lähedale tulid meile Nõukogude Liidu sõjalaevad vastu ja eskortisid meid kuni Lehtma sadamani.“

HIIUMAA SADAMAD ON PALJU ARENENUD

Esimesed Hiiumaa-reisid on paljudel soomlastel tänini hästi mees. Lehtma lagununud kai ja nigelad olmetingimused olid soomlaste jaoks harjumatud, samas

olid sadamas soodsate hindadega baar ja saun. Westersund meenutab, et saun oli väga kuum ja leiliruumi valgustava tänavalaterna neonpirni valguses nägid inimesed välja nagu kummitused – nahk sinine ja huuled mustad.

Tänaseks on meresõiduolud Hiiumaa vetes muutunud. Lehtma kalasadamat enam ei kasutata, see-eest on avatud mitu uut sadamat. Kalevi on oma purjekaga käinud kõigi Hiiumaa sadamate avamispidustustel ning kutsunud kaasa ka teisi soome merematkajaid: „Hiiumaa on arenev ja põnev sihtkoht. Kalana sadama avamisega tekkis võimalus seilata mugavalt ümber Hiiumaa – iga päevateekonna järel on järgmine sadam, ei pea ööseks merele jääma!“

SÕBRALIKUD HIIDLASED JA PALJU AVASTAMISRÕÖMU

Hiidlaste kohta jagub soomlasel ainult häid sõnu: „Hiiumaa purjetajatega olen tutvunud Muhu väina regattidel ja Eesti sadamates, kõik on head tüübid. Kärdlasse tulles on nüüd juba tuttavad paadid ja meeskonnaliikmed ees.

Üks Hiiumaa suuri rikkusi on, et sadamates alati toimub midagi. Festivalid, kontserdid ja muud üritused. Räägin soomlastele, et kui kuskil Eesti saartel on kalurite päevad, siis tasub minna. Ning jaanituled. Soomlased ei saa aru, kui suurepäraseid ja erilised perepeod on Eesti jaanitupäevad. Lapsedki võetakse kaasa ja ei ole vaja karta, kus nad on ja mida teevad. Kõige brutaalsem füüsiline sündmus Hiiumaa jaanitupäeval on köievedu ja kui keegi väga purjus on, siis see kipub olema soomlane,“ naerab purjetaja ning lisab, et soomlane on veidi aeglase: „Kui olen Soome messidel rääkinud Eestist, siis soomlased vastavad, et oleme käinud küll, aga ainult Tallinnas. Siis ütlen, et Hiiumaal on palju potentsiaali ja Hankost tulles on see päevateekond. Soomlastele peab selgitama, et kui tulete Hiiumaale, olge vähemalt paar päeva, võtke jalgratas või rendiauto ja tutvuge saarega!“ ■

FOTO: ERAKOGU

Rain Ventsel

”

**HIIMUMAAL
ON VEEL
ALLES HELI-
TAUSTATA
VAIKUST.**

TEKST: KADRI TAPERSON

Isegi Hiiumaa mõttes on see igivana talukoht ääremaal. Muist hiidlasi ei teagi tihtipeale, kus Haldreka küla asub. Aga Hollywoodis vist teatakse küll ja kui just küla mitte, siis ühte elanikku kindlasti. Rain Ventsel on siinsamas paari kilomeetri kaugusel kasvanud, käinud Leisu, Emmaste ja Kärkla koolis, elanud ja töötanud muu hulgas Londonis ja Viimsis ning tegutseb tänaseks omaenda firmas Giant Apes Music muusika ülevaatajana (*music supervisor*). Kui Rain tegi oma tööd aastaid teistele nn trailerimajadele ja ootas öösel kolmeni, kuni Hollywoodist mõni tellimus või küsimus tuli, siis nüüdseks võtab ta asja rahulikumalt ja tegutseb sissetöötatud rajal hiidlasele omaselt iseenese ajaarvamise järgi.

MIDA TA SIIS TEGELIKULT TEEB?

Raini firma annab välja muusikaalbumeid, mida filmitööstus saab mitmesuguste projektide jaoks kasutada, ja vahel teeb tööd ka otse projektidele. „Ma aitan heliloojatel teha filmitrailerite muusikat. Vahel saadab helilooja loo ja mina annan talle nõu, mida ta peab muutma; vahel saadan heliloojale briifi, kus on kirjas, misuguse trailerimuusika ta peaks kirjutama, vahel laulan midagi

ette ja siis viimistleme seda edasi.“ Rain selgitab, et traileritel on oma struktuur, mis inimesi filmi vaatama meelitab. Kohe alguses tekitatakse konflikt, muusika peab struktuuriga kokku kõlama jne.

Raini toodetud muusikat on kasutatud „Andori“ („Starwarsi“) ning „Kiirete ja vihaste“ filmides, aga ka sellistes filmides nagu „Avatar“, „Batman“, „Spiderman“, „Avengers“, „Dr Strange“, „Dune“, „Wonder Woman“, „Tenet“, „Captain Marvel“ – kokku mitmesajalinateos.

HIIMUMAA VAIKUS

Kui Hiiumaal on endiselt võimalik vaikust leida – mujal on ikka mingisugune helitaust kuulda, siis internetiühendusega pole siin alati head ajad olnud. Rain alustas üsna võimatu netiga ja hakkas juba kümneaastaselt videotööstust tegema, sest ühel hetkel muutus ainult videomängude mängimine igavaks. Ka filmitraileritega tegelema hakkas Rain ise ja on selle juurde jäänudki, sest filmitööstuses on parem teha ühte kitsast ala võimalikult hästi. Hiiumaal saab ka erinevaid loodustauustu lindistada ja tulevikus ongi Rainil plaanis rohkem Hiiumaa helisid oma töösse kaasata –

niipalju kui tema valdkonnas tulevikku plaanida üldse saab.

AINUKE VÕIMALUS ON TEHA PAREMINI KUI TEHISINTELLEKT

Ei ole päris selge, miks Hollywoodis praegu vähem filme tehakse kui varem. Võib-olla on üheks põhjuseks streigid, mis filmitööstuses kestavad, aga päris kindlasti on tööd vähem tänu AI-le. Tehisintellekti kasutatakse filmide tootmise kõikides etappides ja sellega võistlemiseks peab pingutama. „Ainuke võimalus ongi teha paremini kui AI,“ ütleb Rain ega teagi tegelikult, kui helge tulevik on. Eri filmiprojektidele oma toodangut pakkudes ei ole teada, kas need õnnestuvad ja millised projektid ellu viiakse, ning nii on ka teiste inimeste kaasamine keeruline.

PERE

Raini juristist elukaaslane Signe on praegu tööl Bigbankis, aga käib kontoris kohal ühe korra kuus, kõik muu saab Haldreka külast teha, ehkki Signe pidi seda oma ametiaja alguses natuke tõestama. „Vaikuses saab paremini keskenduda, aega hoiab kokku, sest lõuna ajal pole tarvis kaugele minna. Ainult et eraldi töötuba või vähemalt – nurk peab olema – saad õhtul ukse kinni panna, köögidiivanil ma ei saaks oma tööd teha,“ räägib Signe.

Signe on ka arvestataval tasemel ultrajooksja, millele tulevad ilmselt Hiiumaa hõreda asustusega piirkonna metsarajad kasuks. Selle harrastuse pärast peab vahetevahel mandril ja Eestist kaugele käima, aga ega palju muud põhjust saarelt lahkumiseks ei olegi, kui just pole vaja mõnd loomaarstist erialaspetsi külastada, sest Raini perre kuuluvad ka kassid ja koerad. „Eks me saame oma heliloojatega ikka ka vahel silmast silma kokku,“ lisab Rain ja nimetab, et tema firma kuulub ka Eternal Music Groupi.

VAARIKU TALU

Muutunud ajas loob mõistlik hiidlane alati ka varuvariandi. Raini ja Signe viimaseks ettevõtmiseks on Vaariku küllalistemaja, mis asub pererahvaga ühise õue peal. Vastvalminud veebilehelt vaariku.com näeb, et majas asub ka eraldi tuliuus muusikastuudio ja jõusaal. „Põhimõtteliselt saavad inimesed siia tulla muusikat kirjutama ja ega Hiiumaal pole vist ka palju observatooriumeid,“ tutvustab peremees laienevaid valdusi ja näitab aknale, kust pea alati virmalisi näeb. ■

*Soul-food restoran,
kaunid külalistoad
ja väärrika ajalooga Suursadam*

+372 555 31230

Booking.com

www.ungrumaja.ee
Suursadam, Hiiumaa

**SUVE-RESTO JA BAAR
KÄRDLA SADAMAS**

+372 5550 5587
BRIISBAR.EE

BRIISBAR

Kristjan Lepik

TEKST: STINA EILSEN

Kliimatehnoloogia startup'i Arbonicsi suvehiidlasest juht Kristjan Lepik kirjeldab, kui edukalt saab rahvusvahelise ettevõtte tööd korraldada Hiiumaalt ning kuidas parimad mõtted on sündinud just nimelt Hiiu metsades.

Milline on sinu side Hiiumaaga?

Olen suvehiidlane juba 15 aastat ja olen seadnud endale eesmärgiks kaks kuud aastast olla Hiiumaal, enamiku sellest ajast olen kaugtööl. Teiseks oleme eranditult igal aastal tulnud tiimiga augustis oma strateegiapäevadeks Hiiumaale.

Olles pool maailma läbi reisinud, olen aru saanud, et kõigist maailma kohtadest on see kõige rohkem minu koht. Ilmselt seetõttu, et see on metsade ja randade ühine maailm. Nii tekkisidki esimesed mõttealged Arbonicsi loomiseks just Hiiuma metsades.

Kuidas Hiiumaal töönädal välja näeb?

Mul on üks huvitav viis asju selgeks mõelda – pean metsas jalutama. Mitte korraks, vaid mitmeid päevi. Kui mul on mingi keerukas probleem lahendada, sõidan Hiiumaale, isoleerin ennast ühiskonnast ja metsas käies mõtlen asjad selgeks. Sageli mitte mööda metsaradu, vaid kõige paremad vastused saab sügaval padrikus sumbates. Naasen mandrile vastustega.

Räägi veidi strateegiapäevadest Hiiumaal. Ilmselt paljud tunnevad huvi, kuidas see praktiliselt välja näeb ja kas tehnoloogiliselt kõik toimib?

Hiiumaalt kaugtöö tegemine on ainult ettevõtmise küsimus. Meil oli ühel kevadel parasjagu käsil investorite kaasamine ja tegin seda rahus Hiiumaalt – kõnesid saab ju teha üle maailma ja mina tegin neid kõnesid õuest, männid taustal. Mitmes investoris tekitas see üllatust, kuid mulle tundus, et see mõjus hästi – me olemegi ju metsadega seotud.

”PARIMAD ÄRIMÕTTED SÜNNIVAD HIIUMAA METSADES.

Kui 2022. aastal oli esimest korda kogunedes meid vaid kuus, siis eelmisel suvel oli inimesi juba pea 30. Hiiumaal lõppu tulid nad kõik kokku, kes Brasiiliast, kes Ameerikast, kes Saksamaalt, kes Londonist. Kui mõni väliskolleeg küsis, et kuidas me seal internetiga hakkama saame, siis eestlased vaatavad veidi nõutult – mobiiliga saame ju igast Eesti otsast kiiresti internetti. Päris kummaline oli siis ühel hetkel mõelda, et veel neli aastat tagasi oli see vaid idee metsas, aga tänaseks töötab nii suur rahvusvaheline meeskond üle Euroopa.

Kas teil on Hiiumaal tiimiga välja kujunenud mingid toredad traditsioonid?

Ühel aastal sattus meie lõpupidu kokku Kalana Ääre suvelõpupeoga – meie meeskonnaliikmed räägivad siiani, kui eriline oli koos kogu külaga suveöös lõbusat aega veeta. Meie tiimiliikmed hakkavad juba kevadel ootama, millal taas Hiiumaale saab. ■

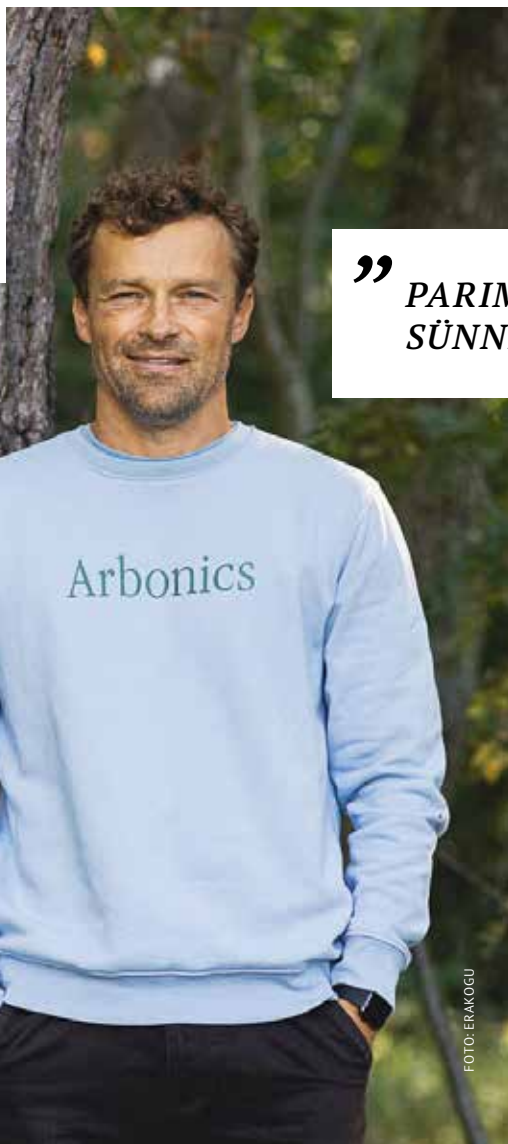

FOTO: ERAKOGU

Auguga kivi – aken teispoolsusesse?

Hiiumaa armastatud suveniiride hulka kuulub ammust ajast auguga kivi. Aga mitte usinad käsitöömeistrid, vaid hoopis loodus ise on need loonud ja leidub neid Hiiumaa klibustel randadel mitmes saare servas.

Auguga kivid on rannarahva tähelepanu köitnud läbi aegade. Neid kive nimetatakse ka eide kivideks, nõia kivideks ja haldja kivideks. Tegemist ei ole millegi müstilisega, vaid täiesti tavalise kiviga, mille sees on loodusliku päritoluga auguke. Küll aga on selliseid kive küllaltki raske leida ning läbi aegade on neid kasutatud erinevates rituaalides ning vägagi erineva otstarbega. Neid kive peeti ka akendeks või lävepakkudeks teispoolsusesse. Samuti arvati, et kivid aitavad näha hingi ning teisi vaimolendeid täpselt sellistena, nagu nad „päriselt“ on. Auguga kive on kantud kaasas ka amuletina. Arvati, et sellise kivi kaelas kandmine kaitseb nii-öelda kurja silma eest. Amulette hoiti ka voodi kõrval ja kohal, et hoida eemal luupainajad.

Auguga kivid tekivad tavaliselt looduslikult lubjakivist, mis on suhteliselt pehme ja lahustub aegamööda vees. Väikestest pragudest või fossiilijälgedest võivad aja jooksul kujuneda ümarad augud, seda eriti lainete, jää, vetikate

jms keskkonnas. Oma osa on selles protsessis ka liival, mis aitab kivide pinda ja nendes olevaid auke aktiivse lainetuse piirkonnas siledaks ja suuremaks lihvida. Nii tundub taoline kivi kätte võttes siidiselt pehme. Selline „sõbralik“ kivi kutsub ennast kaasa korjama, et tema jahedat ja sametjat pinda ka hiljem sõrmede vahel tunnetada saaks.

Mere poolt lagundatud ja siledaks lihvitud lamedaid 5–7-sentimeetrise läbimõõduga kive hakkasid kalamehed juba ammustest aegadest alates võrkude valmistamisel kasutama. Need kinnitati raskusteks võrgu alumisele nööri. Looduses oli selliseid auguga kive paraku vähe leida. Kuna lubjakivi koosneb suhteliselt pehmest materjalist, siis see võimaldas ise vajaliku suurusega augud nendesse puurida. Neid inimeste abil valmistatud võrgukive võib teinekord veel tänapäevalgi vanadest talumajadest leida. Seega on auguga kivi lisaks ilule ka kultuuriloolise väärtusega. ■

TEKST: TIIT LEITO

Leeder –

suvine silmailu ja väekas toiduaine

TEKST: HELI HAHNDORF

On leedrite õitsemise tipphaeg. Need imelised õrnad valged pitsilised mesimagusa lõhnaga õied, suured nagu tõllarattad, on sama väekad kui kaunid. Sadu aastaid tagasi istutas Hiiu-Suuremõisa lossi aednik mõisaparki leedri taimed, kuna usuti, et see kaitseb ja hoiab lossi kurjade vaimude, nõidade, pikse ja muu halva eest. Seda on leeder ka hästi teinud. Suuremõisa loss on sajandeid vapralt seisnud ja püsinud.

Valgete õitega must leeder on aga ka võimas ravimtaim. Tema õitest tehtud tee on higistama ajava toimega ning toetab organismi üldist vastupanuvõimet. Leedrimarjad on koguni üks vähestest looduslikest vahenditest, mis aitab gripilaadsete sümptomite vastu ka siis, kui oled juba haigeks jäänud. Lisaks on leitud, et leedrimarjad aitavad astma, diabeedi, kõrge kolesterooli, kehva nägemise, närvihaiguste, seljavalu ja põletike puhul. Rahvameditsiinis valmistati õitest ka mitmesuguseid salve ja õlisid, millega raviti nii inimesi kui ka loomi. Samuti kasutatakse leedriõisi, lehti ja koort reuma ja podagra ravimiseks. Leedriõieõli sobib suurepäraselt ka kosmeetilistes nahahooldustoodetes kasutamiseks. Aroomiteraapias soodustab leeder meele- ja rahutunnet. Hiiumaal valmistatud Hiiuihuhoolduse tootevalikus on leedriõieõli kasutusel nii vedelseebis kui ka vahuseebis. ■

FOTO: NICOLA GALLOWAY

LOSSI LUKSUSLIK MAGUSROOG – LEEDRIÕIE AHJUPUDING MAASIKATE, KAERAPUISTE JA LILLEDEGA (kümnele)

Kuna Hiiumaal Suuremõisa lossi aias kasvab väga väärikas ja ilus leedripuu, isegi mitu, siis on see roog inspiratsiooni saanud just Suuremõisa lossist ja mõisaajast.

Miks puding? Sest vanade mõisaaja magusroogade hulgas on väga rikkalik valik just erinevaid pudinguid. Leeder sellepärast, et olen leedriõie maitsetest vaimustuses. Leedriõiest valmistatud puding on suviselt lillelise maitseülasiga. Kaerapuiste loob tekstuuri. Viimaseks on taldrikule lennutatud sülemiga söödavaid lilleõisi. Seda ikka selleks, et olene ju selle lillelõhna kuhjaga ära teeninud. Ja imeliselt sobivad juurde hiiumaised maasikad.

Ahjupuding

- 6 munakollast
- 1 tl suhkrut
- 4 dl vahukoort
- 2 dl leedriõiesiirupit (osta valmiskujul)

Kaerapuiste

- 100 g pehmet võid
- 100 g pruuni suhkrut
- 200 g Hiiu Jahu kaerajahu

Kõrvale

- maasikaid
- söödavaid lilleõisi

Klopi munakollased suhkruga kergelt läbi. Kuumuta väikeses potis vahukoort ja leedriõiesiirup peaaegu keemiseni. Kalla kuum kooresegu peene joana munakollasesse hulka, seda hoolega segades. Jaota kogus väikestesse kuumakindlatesse vormidesse. Tõsta vormid ahjupannile ning vala pannile nii palju kuuma vett, et see ulatuks umbes poole vormi kõrguseni. Kata vorm pealt fooliumiga ning küpseta 170-kraadise ahju keskosas umbes 50 minutit, kuni kreemid on läbi küpsenud, aga kergelt võbelevad. Jahuta.

Sega kokku kaerapuiste ja küpseta ahjuplaadil krõbedaks. Serveeri pudingud värskete hiiumaiste maasikatega, peale puista kaerapuistet ja värsked söödavaid lilleõisi.

Kolm lihtsat retsepti, kus kasutada leedriõiesiirupit

ALKOHOLIVABA SUEKOKTEIL „HUGO“

Koostisosad:

- jääkuubikuid
- mõned mündilehed
- 1 osa leedriõiesiirupit
- 3 osa mullivett
- paar laimiviilu

Valmistamine:

Pane klaasi jääkuubikud. Mudi mündilehed sõrmede vahel, et need oma lõhna vallandaksid, ja lisa klaasi. Kalla peale leedriõiesiirup ja mullivesi, lisa laimiviilud ning sega. Võta hetk, istu aeda ja naudi!

FOTO: GERMANFOODS.ORG

FOTO: JANE'S PATISserie

LEEDRIÕIE-TOORJUUSTUKOOK (kaheksale)

Põhi:

- 175 g purustatud küpsiseid
- 50 g sulatatud võid

Täidis:

- 400 g toorjuustu
- 75 ml leedriõiesiirupit
- 2 muna

Kate:

- 250 g hapukoort
- 3 spl leedriõiesiirupit

Valmistamine:

Sega purustatud küpsised ja sulatatud või ning suru segu 24 cm lahtikäiva koogivormi põhjale. Pane külmkappi.

Sega täidisained omavahel ja vala segu küpsisepõhjale. Küpseta 180 °C juures 25–30 minutit, kuni mass on hüübinud. Lase koogil veidi jahtuda.

Sega hapukoort leedriõiesiirupiga ja vala ettevaatlikult koogile. Küpseta 220 °C juures veel 5–7 minutit, kuni pealispind on kergelt kuiv. Lase täielikult jahtuda ning kaunistada värskete leedriõietega.

LIHTNE KASTE ROHELISELE SALATILE

Koostisosad:

- 3 spl tudraõli või muud meelepärast õli
- 3 spl õunaäädikat
- 3 spl leedriõiesiirupit
- veidi soola ja pipart

Loksuta kõik koostisosad korralikult segamini ja nirista kaste värskest rebitud rohelsele salatile.

Kasuta seda, mida loodus või aed parasjagu pakub – salatilehti, rediseid, kurki, tomateid või kevadisi metsataimi: naate, võilillelehti, nurmenukuõisi, kuusevõrseid või vesiheina.

Hiiumaine käsitöö saare oma meistritelt

HIIUMAA
KÄSITÖÖSELTS

POOD

Vabrikuväljak 2
Kärdla, Hiiumaa
pood@hiiukasitoo.ee

hiiukasitoo.ee/pood

Hiiumaa giidid

ENE TISLER

+372 527 2005
enetisler@gmail.com

HELGI PÖLLO

+372 528 4401
helgipollo@gmail.com

INNA LEPIK

+372 5647 5772
innalepik@gmail.com

KIRSTI UGAM

+372 5665 4859
kristi.ugam@gmail.com
hermine.ee

LEA TAMJÄRV

+372 517 6290
tamjarvlea@gmail.com

LEA VAHER LUNDIN

+372 5646 2929
lea.vaher.lundin@gmail.com

LILI KÄÄR

+372 5340 1207
lili.k22r@gmail.com

MADIS ROOSIMAA

+372 5622 0036
madis036@hotmail.ee

MARI ORGUSAAR

+372 5682 5998
morgusaar@gmail.com

MARJU LIPPUR

+372 5666 8384
marjulippur@gmail.com

MATI LEPNA

+372 529 5562
mattiashiiumaal@gmail.com

RIHO LUTTER

+372 504 1449
riho.lutter@gmail.com

SIRJE HEINMA

+372 5660 5743
sirjeh@hiig.edu.ee

TIJU HELDEMA

+372 526 5632
tiiuheldema@gmail.com

TIJU METSAR

+372 503 3675
tiiu.metsar@mail.ee

URMAS SELIRAND

+372 508 3648
urmas.esimene@mail.ee

URVE VAHER

+372 5190 5846
urvemaxi@gmail.com

VIKTOR RÖBTŠENKO

+372 5647 4141
viktorrobt@hotmail.ee

The Association
of Guides of Hiiumaa

Kassari Ratsamatkad

*Ratsa saab sinna,
kuhu jala ei jõua ja autoga ei saa*

1-tunnised
kuni 7-päevased
ratsamatkad

+372 508 3642
+372 518 9693
ratsa.kassari@neti.ee
www.kassari.ee

KlaasiPank

avatud kunstistuudio

Autorilooming

Kalli Sein - Valev Sein
Klaashelmeste töötoad
FB #klaasipank
Heltermaa mnt.6 Kärkla
ideeklaas.ee

16 KM KLAASIPANGAST - REIGI PASTORAAT
NÄITUS „GENIUS LOCI VII“ 1.07-22.08.2026

Hiiumaal nälga ei näe!

Selver avatud
iga päev
9-23

Poebussi
graafikut
vaata siit:

e-Selverist
tellitu jõuab
sinu õuele
teisipäeval
ja reedel

selver.ee

SELVER ³⁰
Hea mõte

Reigo Tamm

TEKST: RENE SATSI

”

**TÄDI LÄKS
HIIDLASELE
MEHELE.
SELLEST KÕIK
ALGUSE SAI.**

FOTO: STINA KASE

Reigo Tamm nimi kõlab eesti kultuurimaastikul sama võimsalt nagu tema hääl rahvusooperi laval. Lisaks edule meelelahutuses on Reigo lugu seotud ka Hiiumaaga. Alguspunktiks see, kui tema tädi sealt armastuse leidis, mistõttu algasid Reigo sealsed lapsepõlvemälestused ja tekkis side saarega. Kas lapsepõlvest pärit kiindumus on elav ka praegu?

Kui tihti võib sind leida Hiiumaa teid tallamas?

Nii palju kui töö kõrvalt aega leian. Eks peamiselt suvel. Aasta sees võib-olla jõuab ka vahepeal. Hiiumaa on hinge jäänud ja seal tõesti tunnen, et puhkan ja saan oma mõtteid nii-öelda loputada või lahustada. Kui praami peale saad, siis praamisõiduga jäävad need mured ja tööd ja tegemised kuidagi sadamasse maha. Hiiumaal maale astudes on teine hingamine. Öeldakse ka: kõik murekotid me jäta-me Rohukülla.

Kõlab nagu tõeline armastus...

Nii ta on, et üks saar on armsaks saanud ja üks Hiiumaa ongi selline – võluv kaasa, kes meeldib kõigile. Ei tea kedagi, kellele Hiiumaa ei meeldiks. Hiiumaale kõik ju nii-öelda lähevad, küsimus on selles, kas sinna jäädakse pikemalt. Samas, Ruhnu on kena, Saaremaa on ilus. See ei ole aga mingi võistlus ja ma ei ütle, et teised kohad on hirmus koledad, vaid seda, et kui oma õrnas kujunemiseas veedad aega Hiiumaal, siis saar poeb sulle hinge. Kui oleksin lapsepõlve veetnud Peipsi ääres, võib-olla roniksin kogu aeg sinna. Igal inimesel on oma lugu, omad mälestused, omad emotsioonid ja minul on need tänu mu tädile Hiiumaal. Kuna Hiiumaa on tõeliselt ilus, siis olen ka mina sellesse võluvasse kaassasse armunud ja see armastus kestab elu lõpuni.

Suvel ainult puhkad saarel?

Suvel ma olen enda ja laste jaoks, aga kui mõni tööpakkumine tuleb, siis ütlen, et kui see on Hiiumaal, siis seal võiksin isegi midagi teha.

Kuhu Hiiumaal minna tasub?

Terve Hiiumaa on tore ja väärib avastamist. Ainult Kõpu ja Kärkla ja Käina ei ole Hiiumaa, Hiiumaa on palju avaram. Kaardi peal tundub nagu väikene kompaktne saar, aga tegelikult, kui sukelduda Hiiumaa eri piirkondadesse, näed, et neid on palju ja igas nurgas on mingi oma vaib või tunne. Kõike seda ühendab loomulikult soe huumor ja Hiiumaa mõnus fluidum, lahkus ja avatud uksed.

Mõni tähelepanek, mida võiks Hiiumaa külalisena silmas pidada?

Hiidlastega on niimoodi, et nad saavad kohe aru, kui proovid neile meeldida. Neile ei ole mõtet pügeda, kui tuled mandrilt ja tahad Hiiumaale sisse sulanduda, kas siis suveks või sinna kolida. Nad võtavad su vastu, kui oled sina ise, kui oled ilma maskita ja kui sa ei proovi olla kuidagi parem, kui ei teeskle, kui ei valeta. Ole sina ise ja kui lisandub veel huumorist arusaamine ja huumori tegemine, siis oled omaks võetud.

Kas oled õnnelik?

Kui üks jama on lõppenud ja teine jama pole veel alanud, siis õnn on see, mis jääb nende kahe vahele. Hiiumaal olen ma õnnelik. ■

KÄRDLA JAHTKLUBI RESTO

**MEREHÕNGULISED MAITSED
KÄRDLA SADAMA SÜDAMES.
A LA CARTE KÖÖK NING
GRUPPIDE TOITLUSTUS.**

+372 506 5219
www.jahtresto.ee
info@jahtresto.ee

#jahtresto

*Külastusmäng
Unustatud mõisad*

*Palkmajaehitajate meistrivõistlus
6. juunil 2026*

*Vilistlaste kokkutulek
22. augustil 2026*

HIUMAA AJALOOLINE PÄRL – SUUREMÕISA LOSS

*Tule avasta omal käel või giidiga!
Majutus, tuurid, audiogiidid, kultuur*

WWW.HAK.EDU.EE WWW.SUUREMOISALOSS.EE

A A S T A S T 1 9 0 9

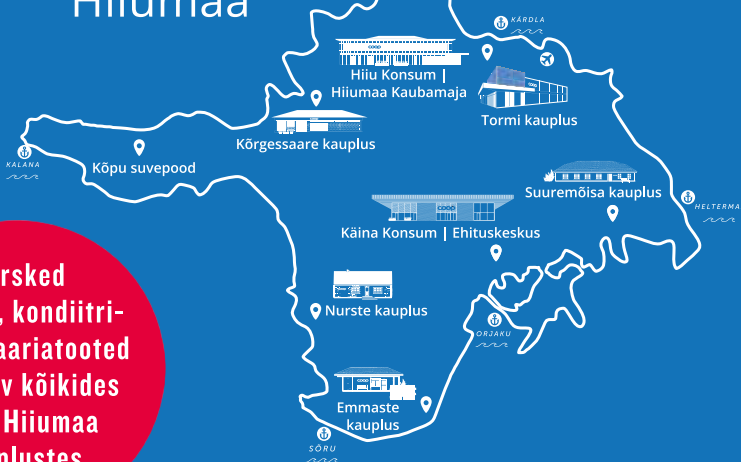
HIIUMAA

Köö k + P a g a r

**Värsked
pagari-, kondiitri-
ja kulinaariatooted
iga päev kõikides
Coop Hiiumaa
kauplustes**

coop Hiiumaa

**Kohalikud Hiiumaa tooted
kõikides Coop kauplustes üle saare!**

@hiiumaapagar.ee @hiiumaa_pagar fhiiumaapagar

Lahtiolekuajad ja lisainfo: hiiumaa.coop.ee

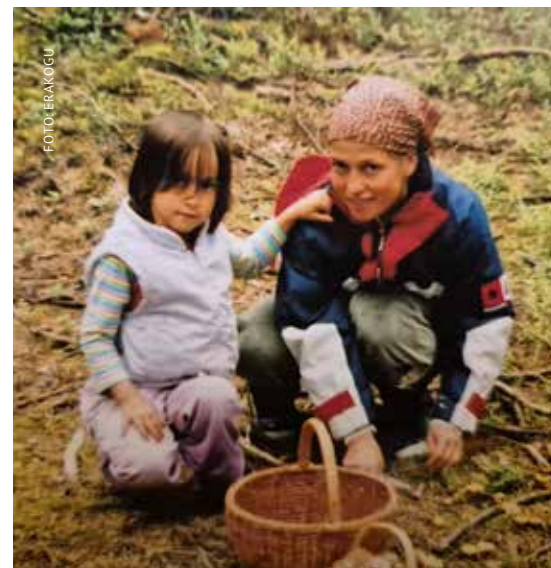

” **UNISTAN PÄRISELT
HIIUMAALE KOLIMISEST!**

TEKST: JAANO MARTIN OTS

„Üritades Hiiumaa ja hiidlaste olemust seletada inimestele, kes pole seal kunagi käinud, olen aru saanud, et seda ei saagi kuidagi sõnadesse panna. Kes pole käinud, see ei oskagi mõista. Mu jaoks on Hiiumaa märgiline koht, see on võimas inspiratsiooni ammutamise paik. Olen Kassaris palju muusikat kirjutanud, filmisin seal isegi kaks oma esimese albumi muusikavideot.“ Aga veelgi olulisem on võimalus tulla ja olla lihtsalt niisama: „Nii palju loodust, inimesed on saare peale laiali jaotatud ja kui tahad, võid ihuüksi olla. Talvel on eriti vaikne, saan ahju kütta ja tule paistel teed juua.“

Hiiu kultuuri hindab laulja kõrgelt: „Hiidlased on sõbralikud, seal on kogukonnatunne, mida Tallinnas vaatamata suurele sõpruskonnale ei teki. Mul on oma lemmik-munamüüja Kassaris, temalt ostan Tallinna alati mune kaasa, ning ka ilma tumeda vormileivata ma kunagi Hiiumaalt ei lahku. Laia naeratusega öeldakse alati tere ja küsitakse, kuidas läheb. Eesti kultuuriruumis on inimesed üldiselt kinnised, Hiiumaal on suhtlemine avatum.“ Päris juuri An-Marlenil Hiiumaal ei ole. Vanaisal oli Kõpus suvekodu, esimest korda jõudis ta Hiiumaale pooleaastasena. ■

An-Marlen

*An-Marleni
artistinime all
täheana lendav
laulja Ingel
Marlen Mikk peab
Hiiumaad oma
teiseks koduks
ning kadestab
neid, kes saavad
saarel olla, kui
tema tööasjus
mujal peab
viibima.*

„Sa oled seal! Nii lahe, tahaksin ka,“ hüüatab ta videokõnes tervituseks ja jätkab: „Just käisin. Sain aru, et Hiiumaale kodu rajamine on kindlasti üks eesmärkidest mu elus. Vanemad kuulasid suurte silmadega, aga ise usun tulihingeliselt, et ühel hetkel on mu tööasjad niisuguses seisus, et saan Hiiumaal olla. Tahan, et mu lapsed saaksid Hiiumaal joosta ja kogeda sarnast lapsepõlve nagu mina.“

Telesarja „Su nägu kõlab tuttavalt“ võidusumma annetas ta Hiiumaa loomade turvakodule: „Mõtlesin, kuhu tahaksin raha annetada, ja kui nimekirjas neid märkas, oli siht selge. Hiljem tuli välja, et üks kass vajas just operatsiooni, et elada valuvabalt ning mul on siiralt hea meel, et raha läks õigesse kohta.“ Loomad on talle alati südamelähedased, üheks Hiiumaa eelistest on palju inimtühja randa ja metsa, kus saab lasta koeral ilma rihmata joosta.

„Mul on Hiiumaal üks rand, kus mulle meeldib olla igal aastaajal. Aga selle koordinaate ma avaldada ei tahaks – sealne tühjus ja vaikus on nii erilised,“ naerab An-Marlen ja soovib külalistel valida supluskoht paljude ülejäänud Hiiumaa randade seast, näiteks Kassari küla lõkkeplatsi kõrval.

RANNAPAARGU

RESTORAN, HOTELL & SPA

Avatud iga päev
Aadressil Lubjaahju 3, Kärkla
www.rannapaarguhotell.ee
www.rannapaargu.ee

*"Rannapaargu on Hiiumaa rannajoonele
avatud paik, kus hea toit, suur merepoolne
terrass, hubane majutus ja rahulik spa
loovad terviku, kuhu tahetakse
jääda kauemaks"*

KALANA

PUHKEKÜLA

KALURI KÜLALISTEMAJA
VANAÕUE PUHKEMAJA
16 KÄMPINGUMAJA

+372 538 21844 • info@kalana.ee
www.kalana.ee

Hiiumaa peidetud pärl

Privaatne modernne villa saunaga —
koht, kuhu tulla päriselt puhkama.

Kärkla lähedal. Ainult teie päralt.

www.maasikavillad.com

MAASIKA VILLA

NUUDI HOBITALU

Oleme avatud:
mais ja septembris N-P 11-15
juunist augustini N-P 11-18

Gruppide tulekud
palume ette broneerida!

www.nuudihobitalu.ee

*Ratturi Talu – koht, kus aeg võtab hoo maha.
Kodune toit, sõbralik õhkkond ja kaunis
loodus ootavad sind – rattaga või rattata.*

*Pakume võimalust tellida erinevaid peolaudu
– suvepäevad, sünnipäevad, pulmad ja muud
eripeod.
Gruppide toitlustamine ettetellimisel.*

*Avatud iga päev 20. juunist – 20. augustini.
Reigi küla, Hiiumaa*

✉ ratturikohvik@gmail.com +372 5028290

Meite möte

Trahter • Pub

LUIDJA, Hiiumaa

📞 meitemote ☎ +372 5698 2123
mummijaa@gmail.com

Riksi catering

Kvaliteetne ja usaldusväärne catering.

Toitlustus sinu valitud kohas – suurtest sündmustest väikeste hetkedeni.

✉ riksicatering@gmail.com
☎ +372 521 7136

ESIKÜLA SÜVEKOHVIK®

Esiküla teerist, Kassari

KIIRTOIT
SUITSUKALA
TALUTURG

juuni–august
T-P 12–19

📞 [esikula suvekohvik](https://www.facebook.com/esikula-suvekohvik)

Tanel Malk

Hiiumaa tennise eestvedaja ettevõtja Tanel Malk räägib, kuidas saare rahulik keskkond, ilus loodus ja tugev kogukond loovad tennisemängu omanäolise keskkonna, mis meelitab siia nii harrastajaid kui ka külalisi.

TEKST: STINA EILSEN

Kui oleks vaja tennisemängu Hiiumaal ühe lausega saare külalisele tutvustada, kuidas see kõlaks?

Hiiumaa vaikuse, väiksuse, puhta looduse, värske õhu ja sõbralike inimeste koosmõju teeb ka tennisemängu siin eriliseks.

Kuidas sinust Hiiumaa tennise eestvedaja sai? Mis selle ala ja saarega seob?

Olen Hiiumaal sündinud ja suure osa elust siin elanud. Tennise juurde jõudsin oma laste kaudu, kes hakkasid trennis käima. Tollane eestvedaja Tiiu Masing tõi mind klubisse ja lõpuks jõudis eestvedamise teatepulk minu kätte.

Mis oli Hiiumaa tennise alguspunkt – millal ja kuidas see saarel hoo sisse sai?

Tänane tenniselu sai alguse siis, kui Tiiu Masing kolis Hiiumaale. Tema algatusel loodi 1988. aastal Hiiumaa Tenniseklubi ja rajati praegused väljakud Kärddlasse. Uus tõus tuli tennisehalli valmimisega, mis kasvatas harrastajate arvu.

Milline on tennise kogukond Hiiumaal praegu – kes siin mängivad, kui suur see on ja mis teid ühendab?

Klubis on 120 täiskasvanut ning laste treeningutel käib umbes 70 noort. Mängijaid on tegelikult rohkem. Ühendab tervislik ja huvitav hobi, mis pakub väljakutset.

Kui turist tuleb esimest korda Hiiumaale ja tahab tennist proovida, siis kuhu ta peaks minema ja mis võimalused tal on?

Suvel tasub tulla Hiiumaa Tenniseklubi väljakutele Kärddlas, külalisi ootame juunist augustini. Muul ajal saab mängida Hiiumaa Spordikeskuse siseväljakutel. Mõlemast kohast saab abi varustuse, treenerite kontaktide ja mängupartneri leidmisel. Väljakuaeg tuleks eelnevalt kokku leppida.

Mis on sinu jaoks Hiiumaa tennise juures kõige suurem võlu?

Kõige suurem võlu on inimesed, kes tenniselu veavad ja harrastavad. Ilma kohalike panuseta ei oleks Hiiumaa tennis selline, nagu see täna on. Hiiumaa vaikuses ja puhtas looduses on ka tennisemäng eriline kogemus.

Kuidas aastaajad saarel tennist mõjutavad ja milline on saare tennisekalender?

Aastaaegadel pole tänapäeval enam suurt mõju, sest mängida saab nii õues kui ka hallis. Üritusi on aasta ringi ja kalender on tihedasti täis.

Millised sündmused või traditsioonid on Hiiumaa tennisel eriti tuntud – kas on mõni turniir või koosmäng, mida tenniseluhuviline võiks ajastada Hiiumaa reisiga?

Kõige tuntum on juulis toimuv ligi 30-aastase ajaloo Hiiumaa Open. Samuti toimuvad Tuulekala turniir ja jõulune Jõulumixtuur ning aastaringised seltskonnatennise võistlused. Suviti korraldame laagri, kus igal tasemel mängijad saavad nädala Hiiumaal veeta.

Mis on seni olnud kõige rõõmustavam või uhkem hetk Hiiumaa tennisel loos?

Rõõmuhetki on palju, kuid üks suurimaid on 2022. aastal avatud tennisehall, mis tõi aastaringse mänguvõimaluse ning oli suur samm kogu kogukonna jaoks.

Kuidas tennis mandril või mujal Euroopas mängimisega võrreldes siin teistmoodi tundub – mis on see Hiiumaa tunne?

Iga väljak on veidi erinev, kuid Hiiumaal on tunne kodune. Paljud külalised tulevad igal aastal tagasi, mis näitab, et siin on midagi erilist.

Milline on tavaline tennisega seotud päev?

Päev sõltub aastaajast ja tegemistest. Klubis pole põhikohaga töötajaid, seega täidan sageli väljakumeistri, kohtuniku või korraldaja rolli. Kõige tavalisem päev on see, kui võtan reketi ja lähen sõpradega mängima.

Kui vaadata tulevikku, siis mis on järgmine unistus või eesmärk Hiiumaa tennisel jaoks?

Kui näen noori, kellel on täna väga head tingimused treenimiseks, siis unistan, et ehk kasvab nende seast tulevane Anett Kontaveit või Mark Lajal. ■

”

**MATKAMINE ON
IMELINE VIIS
HIIUMAAD KOGEDA!**

FOTO: TEELE REHE

Viive-Kai Rebane

TEKST: RENE SATSI

*Viive-Kai Rebase
elutee on ta
viinud suurlinnast
looduse ja
fotograafia rüppe.
Sündinud, elanud
ja koolis käinud
Tallinnas ning
viibinud pikemalt
ka Ameerikas,
leidis ta oma rahu
Hiiumaa metsades.*

**Pane palun kokku lause, mis iseloomustab
sinu teekonda läbi spordi, looduse ja foto-
graafia. Viive-Kai Rebane on...**

...inimene, kes armastab loodust ja kuulab oma
südame kutset.

**Praegu veel õpid usinalt matkajuhiks, aga
viid inimesi loodusesse juba nüüd?**

Kindlasti viin inimesi alati hea meelega loo-
dusesse ning tutvustan neile Hiiumaad. Meie
saar võib tunduda väike, kuid tegelikult on
siin sees nii palju erilist, kuhu turistid tihti ei
jõua. Ja mida kiiremini liigume, seda vähem me
näeme – nii et on tore, kui on ka tegelikult aega
metsateedel kulgeda ja inimeste maailmast
loodusesse põgeneda. Matkamine on imeline
viis Hiiumaad kogeda ning hea meelega olen
inimestele siin teejuhiks.

**Sinu kohta võib öelda: fotokunstnik. Kuidas
see professionaalselt väljendub?**

Olen teinud kokku kolm autorinäitust ning need
kõik on esmaesitluse saanud just Hiiumaal.
Esimene fotonäitus kandis nime „Hiiumaagia“
ning andis edasi Hiiumaa looduse ilu ja minu
kui fotograafi kasvamise lugu. Tore oli see näitus
tuua ka Tartu Loodusmajja ning Alexela Kont-
serdimajja mandriinimestele vaatamiseks. Teine
fotonäitus „Meie oleme siin“ keskendus Hiiuma-
al tehtud keskkonnaportreedele ning looma-,
linnu- ja taimeliikidele meie ümber. Sekka ka
samblikud ja seened, et näidata, et ka nemad on
siin ning peavad oma kodu meiega jagama. Kas
oleme head naabrid ja jätame neile ikka piisavalt
ruumi tegutsemiseks? Kõikide näituste põhiidee
on olnud inimesi loodusele lähemale tuua ning
panna meid mõtlema keskkonnast, milles elame.
Ja muidugi võtta hetk ja mõista, kui vedanud
meil meie loodusega on ning kui eriline koht
Hiiumaa ikkagi on.

**Üks asi, mis Hiiumaal meele kohe eriti
rõõmsaks teeb?**

Hiiumaal teeb meele eriti rõõmsaks ikka loodu-
sega seonduv – merekohin, metsateed, linnu-
laul, metsmaasikad ja suured sirmikud. Kiil, kes
su õlale maandub, või päikesetõusul sumisev
metsmesilane. Need väikesed asjad on tihti
tegelikult just need suured asjad. Valgusreos-
tusega öötaevas – eriti augustis, kui tähed jälle
välja ilmuvad. Kevadine vahtramahl. Vanemate
endakasvatatud tomatid ja vaarikad ning sügi-
sel pressitud õunamahl. Inimtühjad rannad. Ja
need killukesed vana metsa, mis meil veel alles
on – tõeline varandus hinge!

Mis on „metsakümbel“?

Metsakümbel on Jaapanist pärit praktika, kus
kasutatakse looduskeskonda inimeste tervise
toetamiseks. Kuigi üldjuhul viivad metsakümb-
lust läbi seda õppinud inimesed, saame me kõik
teha looduses lihtsaid tegevusi, et ennast pare-
mini tunda. Vahel piisab, kui minna loodusesse
teadlikumalt jalutama ja keskenduda vaadetele,
häälele, lõhnadele, maitsetele meie ümber...
Märgata tuult ja tunda liivaterasid oma varvaste
vahel. Ei tea paremat kohta kui Hiiumaa loodus,
kus vaimule puhkust anda! ■

FOTOD: VIIVE-KAI REBANE

Mets, mets, mets ja mida vanem,
seda parem.

**VIIVE-KAI
SOOVITAB:
HIIMUMAA
FOTOPEATUSED**

Vanajõe org. Kui see koht ei
ole muinasjutt, siis mis on?

Meie tuletornid - asukoha poolest eriti Tahkuna.

Sääretirp ja Kassari -
Kassari kannab endas
erilist vaimu, mida
ikka ja jälle pildile
üritan saada.

Vanad tuuleveskid - kui nad ainult
oskaksid oma lugusid rääkida.

Rannik, olgu see kiviklibune, liivane või
pilliroogu täis - kõigel on oma võlu.

Hiiumaal toimub – sündmused 2026

VAATA KÕIKI SÜNDMUSI:
HIIUMAA.EE/SUNDMUSED

Hiiumaal on sellel aastal fookuses tuletornid. Avatakse temaatilisi näitusi, tehakse näitemängu, esimest korda toimub Hiiumaa tuletornide jooks. Kodu- ja glöghikohvikud ning mitmed muud ettevõtmised saavad samuti inspiratsiooni tuletornidest. Infot tuletornide aasta kohta leiad www.hiiumaa.ee/tuletornideaasta

JAANUAR

Täiskasvanute maaliringi tööde näitus Kärkla Kultuurikeskuse galeriis ja sammassaalis

29. JAANUAR Molutamise päev

30. JAANUAR Käina raamatukogus eesti kirjanduse päev: külas on Lauri Räpp

30. JAANUAR – 1. VEEBRUAR Rahvusvaheline korvpalliturniir „Kärkla Cup 2026“

VEEBRUAR

Katri Smitti illustratsiooninäitus "Väike romb" Kärkla Kultuurikeskuse galeriis ja sammassaalis

24. VEEBRUAR Hümni laulmine Reigi pastoraadi trepil

MÄRTS

Anneli Salumaa maalinäitus Kärkla Kultuurikeskuse galeriis ja sammassaalis

APRILL

Tiit Leito fotonäitus Kärkla Kultuurikeskuse galeriis ja sammassaalis

10-18. APRILL Hiiumaa restoranide nädal

MAI

Malle Pahapilli maalinäitus Kärkla Kultuurikeskuse galeriis ja sammassaalis

1-3. MAI Hiiumaa tuletornide jooks

1. MAI Kärkla linna päev ja Kärkla jooks

1. MAI Näituste „Eiffeli kuplid ja Vabaduse majakad“ avamine Kõpu tuletornis

16. MAI Hiiumaa rahvasprint

16. MAI MuuseumiÖÖ „Öös on hääli“

16. MAI Hiidlaste kevadlaat Käinas

24. MAI Hiiumaa laulu- ja tantsupäev

29. MAI Hiiumaa loodusmatk

30. MAI Tuulekala festival Orjaku sadamas

JUUNI

Jaanika Roosa maalinäitus Kärkla Kultuurikeskuse galeriis ja sammassaalis

1. JUUNI Lastefestival Kärklal

5-7. JUUNI Hiiumaa kirjandusfestival

5. JUUNI Kaubamärgi Hiiumaa Kõök ja Pagar *pop-up*-müügipäev Tormi Konsumi parklas

12. JUUNI Kaubamärgi Hiiumaa Kõök ja Pagar *pop-up*-müügipäev Tormi Konsumi parklas

18-21. JUUNI Festival Sõru Jazz

19. JUUNI Käkisupireede Mihkli talumuuseumis

20. JUUNI Triibuseelikute keerutamise simman Mihkli talumuuseumis

20-21. JUUNI Suitsusaunapäevad Mihkli talumuuseumis

21. JUUNI Suvesumin Viscosa kultuuri-tehases

22. JUUNI Traditsiooniline 10 km jaanijooks Kõrgessaares

22. JUUNI Kõrgessaare jaanituli

24. JUUNI Kärkla jaanituli Rannapaargu juures

26. JUUNI Kaubamärgi Hiiumaa Kõök ja Pagar *pop-up*-müügipäev Tormi Konsumi parklas

27. JUUNI Lavendlitalu sünnipäev

JUULI

Heiki Ernitsa graafikanäitus Kärkla Kultuurikeskuse galeriis ja sammassaalis

1. JUULI Näituse „Genius Loci VII. Tee-nija. 1714. 1929. 2026“ avamine Reigi pastoraadis

3. JUULI Kaubamärgi Hiiumaa Kõök ja Pagar *pop-up*-müügipäev Tormi Konsumi parklas

8-12. JUULI Lavastus „Soosteri uus kool-kond“ Viscosa kultuuritehases

10. JUULI Kaluritepäev

10. JUULI Muhu väina regati avamine ja jahtklubi Dago 50. sünnipäev

10. JUULI Käkisupireede Mihkli talumuuseumis

10. JUULI Kaubamärgi Hiiumaa Kõök ja Pagar *pop-up*-müügipäev Tormi Konsumi parklas

11. JUULI Suvine käsitöö- ja omatoodangulaat

11. JUULI Perepäev Lavendlitalus

16. JUULI Lavendlitalu tenniseturniir

16. JUULI Lavendlitalu hoovikontsert

17. JUULI Käkisupireede Mihkli talumuuseumis

17. JUULI Kaubamärgi Hiiumaa Köök ja Pagar *pop-up*-müügipäev Tormi Konsu-
mi parklas

17-19. JUULI Hiiu Folk

18. JUULI Triibuseelikute keerutamise
simman Kassari muuseumimajas

18. JUULI Tarvitet massinate väljasõit

23-25. JUULI Festival Sound

23-26. JUULI Lavastus „Mere laul“
Viscosa kultuuritehases

24. JUULI Käkisupireede Mihkli talumuuseumis

24. JUULI Kaubamärgi Hiiumaa Köök ja
Pagar *pop-up*-müügipäev Tormi Konsu-
mi parklas

25. JUULI Kila-kola laat Kärldas

25. JUULI Avatud talude päev

25-26. JUULI Suitsusaunapäevad Mihkli
talumuuseumis

28-31. JUULI Lavastus „Jänki seiklused
Hiiumaal“ Viscosa kultuuritehases

30-31. JUULI Hiiumaa kodukohvikute
päevad

31. JUULI Kaubamärgi Hiiumaa Köök ja
Pagar *pop-up*-müügipäev Tormi Konsu-
mi parklas

31. JUULI XV Pühalepa muusikafestivali
avakontsert

AUGUST

Jane Tiidelepa maalinäitus Kärldla Kul-
tuurikeskuse galeriis ja sammassaalis

Reigi pastoraadis näitus „Genius Loci
VII. Teenija. 1714. 1929. 2026“ (avatud
kuni 22.08)

1. AUGUST Hiiumaa kodukohvikute
päevad

1. AUGUST ansambel SADU kontsert
Kärldla villalaos

1-2. AUGUST XV Pühalepa muusikafes-
tival

1-2. AUGUST lavastus „Jänki seiklused
Hiiumaal“ Viscosa kultuuritehases

2. AUGUST Lavendlitalu lõikuspidu

7. AUGUST Käkisupireede Mihkli talu-
muuseumis

7. AUGUST Kaubamärgi Hiiumaa Köök ja
Pagar *pop-up*-müügipäev Tormi Konsu-
mi parklas

7-8. AUGUST Oti regatt

8. AUGUST Luidja rahvatratlon Luidja
rannas ja maastikuradadel

14. AUGUST Käkisupireede Mihkli talu-
muuseumis

14. AUGUST Kaubamärgi Hiiumaa Köök
ja Pagar *pop-up*-müügipäev Tormi Kon-
sumi parklas

15. AUGUST Lestafest – kalapidu Kõrges-
saare sadamas

20. AUGUST Taasiseseisvumispäeva kont-
sert Reigi kirikus. Tõnis Mägi ja Ain Agan

21-22. AUGUST Saunakarikas 2026

22-23. AUGUST Suitsusaunapäevad
Mihkli talumuuseumis

SEPTEMBER

Hiiumaa Loovisikute Vabäühenduse
HiKu liikmete tööde näitus Kärldla Kul-
tuurikeskuse galeriis ja sammassaalis

Vananaistesuvi Hiiumaal

Nargenfestivali „Pärdi päevad“ kontsert
Kärldla kirikus

19. SEPTEMBER Hiidlaste sügislaat
Kärldas

23. SEPTEMBER Sügisene pööripäeva-
matk Kõrgessaares

OKTOOBER

Anni Saare maalinäitus Kärldla Kultuu-
rikeskuse galeriis ja sammassaalis

23-31. OKTOOBER Hiiumaa restoranide
nädal (sügis)

NOVEMBER

Üllatusnäitus Kärldla Kultuurikeskuse
galeriis ja sammassaalis

29. NOVEMBER Esimese adventiküünla
süütamine Kärldla Keskväljakul

DETSEMBER

Täiskasvanute maaliringi tööd näitus
Kärldla Kultuurikeskuse galeriis ja sam-
massaalis

5. DETSEMBER Hiiumaa 5. glögikohvi-
kutepäev

12. DETSEMBER Talvine käsitöö- ja
omatoodangulaat

Matk „Kõhtu ruumi“

Saaremaa
 RANNAHOTELL • BEACH HOTEL
www.saarehotell.ee

Saaremaa Beach Hotel

Mändjala, Saaremaa vald, 93871, Estonia
 +372 454 4100; +372 505 8272
saaremaa@saarehotell.ee

 Saaremaa Beach Hotel www.saarehotell.ee

NUUTRI
PUHKEMAJAD
HOLIDAY
HOUSES

www.nuutripuhkemajad.ee tel +372 555 123 14 info@nuutripuhkemajad.ee Koidu 3, Kärkla, Hiiumaa

 DAGENHAUS
KÜLALISTERAJA

Sinu parim puhkus Hiiumaal!

Külastoad Hommikusöök Maja rent

www.dagen.ee
dagen@dagen.ee
 +372 518 2555

 dagenhaus **dagenhausorjakus**

Posti 13, Kärkla • postihostel@gmail.com • Tel +372 5331 1860 • postihostel.com

 SIRELI HOSTEL

Sireli talu, Suureranna küla, Hiiumaa
 +372 522 7486 • sireli@sirelihostel.ee

sirelihostel.ee

hiiumaamuuseum hiiumaamuuseum.ee

HIIUMAA MUUSEUM KUTSUB KÜLLA!

ÜTLE
KÄKISUPP!

ÜTLE
SILGUPISS!

PIKK MAJA

Näitused, kontserdid, meenepood

R.TOBIASE MAJAMUUSEUM

Suurde ilma jõudnud helilooja
sünnikodu

KASSARI MUUSEUMIMAJA

Kassari mõisa valitsejamaja,
näitused, meenepood

MIHKLI TALUMUUSEUM

Üle-eelmise sajandi eluolu,
hooned ja lood, kohalik käsitöö

TAHKUNA TULETORN

Hiiumaa kõrgeim tuletorn,
kohvik, meenepood

SA HIIUMAA MUUSEUMID
HIIUMAA LOOD | NÄITUSED | MEENEPOED

AVASTA SÕRUOTS!

Sadamad ja merereisid
Sõru muuseum ja vaatetorn
Sõru tuletornid
Tohvri rannakaitsepatarei
Maaliline rannatee
Liivalauka supelrand
Mänguväljakud ja külakiik
Puhkemajad ja söögikohad

SÕRU MUUSEUM JA VAATETORN

Näitused, info, meened, telkla
sorumuuseum.hiiumaa.ee
+372 53764040

MEREJUSSI PUHKEMAJAD

merejussi.ee

SÕRU PUHKEMAJA

Puhkemaja, kohvik, üritused
www.serro.ee

SÕRU MEREKOOL

Purjede all meresõidud, perepäevad,
firmaüritused – igale maitsele
FB: Sõru Merekoool, +372 5073332

ÕLLEBAAR ESKO BAAK SÕRU

FB: EskoBaar Sõru
+372 508 6745

MEREREISID REISILAEV "ESTONIA" PÄASTEPAADIGA

+372 53340710

sorumuuseum.hiiumaa.ee
+372 5376 4040